

L'adquisició del subjecte en català

Yolanda Cabré Sans

Treball de recerca

Directora: Anna Gavarró

Universitat Pompeu Fabra

Setembre 2007

“... the fundamental empirical problem of linguistics is to explain
how a person can acquire knowledge of language”
Noam Chomsky, 1973

Agraïments

Normalment els agraïments van plens de noms propis, jo els evitaré en la mesura del possible. No vol dir això que darrera les “etiquetes” no hi hagi gent. Per a mi hi ha gent, cares i noms però fer una llista implicaria oblidar-me algú.

En primer lloc aquest treball es deu als meus mestres i professors, especialment als professors de llengua que he tingut al llarg de tota la meva vida acadèmica (els del CEIP Lluís Viñas, de l'IES Julio Antonio, els de la Universitat Pompeu Fabra i de la Universitat de Barcelona, els del doctorat i els de la EOI). Ells m'han ensenyat no només a llegir, escriure, analitzar, raonar... sinó a apassionar-me per aquesta matèria tan fascinant que és el llenguatge. Una menció especial es mereix la directora d'aquest treball, la doctora Anna Gavarró, que m'ha acompanyat pacientment al llarg dels tres anys d'altibaixos que van des del dia que vaig decidir fer aquest treball fins a la conclusió final d'aquest.

Vull agrair també a tots els meus amics la paciència que han tingut en escoltar-me parlar de la meva “tesina” (tots aquells que heu sentit, de ben segur més d'una vegada, aquesta paraula esteu inclosos aquí). Vull donar les gràcies als amics de la Universitat m'han encoratjat en tot moment a seguir endavant, que m'han fet partícip de converses de passadís, que m'han explicat el que ells feien i m'han suggerit idees per la meva recerca... I als amics de fora la Universitat (de Prades, de Móra, de Barcelona, de Bruges, de Tarragona i de molts altres indrets) perquè, sense entendre massa bé que feia, sempre han cregut que m'havien d'animar a fer allò que jo creia important.

Una nota d'agraïment també per a tots aquells que han posat la seva recerca, la seva feina i els seus treballs disponibles a través de la xarxa o han tingut la paciència de fer-me'ls arribar per correu electrònic. No puc deixar de mirar enrera i intentar imaginar com de difícil havia de ser la tasca de tots aquells que havien de treballar sense Internet.

Finalment, aquest treball deu molt a la meva família - els meus pares (la Maria Rosa i el Josep Maria) i tots aquells que ja no hi són (la teté, la padrina, el padrí, el iaio i la iaia)-, que no només m'han permès passar hores i hores tancada davant de l'ordinador sense entendre que tenia (i té) d'interessant això, sinó que en tot moment m'han recolzat com només ells ho podien fer.

Índex

1. Introducció	6
2. Metodologia	8
3. Subjecte explícit vs. subjecte nul	13
3.1. Antecedents en l'adquisició	13
3.2. Resultats	23
3.2.1. Subjecte explícit vs. subjecte nul	23
3.2.2. Evolució de l'ús del subjecte explícit vs. subjecte nul	25
3.2.3. Subjectes realitzats per un pronom personal	28
3.2.4. Contra Grinstead (2004)	31
4. La distribució del subjecte en funció de les classes verbals	37
4.1. La tipologia verbal	37
4.2. Antecedents en l'adquisició	40
4.3. Resultats	41
4.3.1. La distribució del subjecte en funció de les classes verbals en català infantil	41
4.3.2. L'evolució de la distribució del subjecte en funció de les classes verbals	44
4.3.3. L'ordre de constituents en les oracions transitives	53

5. L'ordre de constituents en català	57
5.1. Antecedents	57
5.1.1. El català com a llengua SVO	57
5.1.2. El català com a llengua VOS	59
5.1.2.1. Quins arguments tenim per defensar la sinislocació del subjecte?	62
5.1.2.2. Avantatges de l'anàlisi del subjecte preverbal com a subjecte sinislocat	64
5.1.2.3. Problemes de l'anàlisi del subjecte preverbal com a subjecte sinislocat	67
5.2. Resultats en català adult	68
5.3. Resultats en català infantil	70
6. La posició del subjecte en les oracions interrogatives	75
6.1. Subjecte nul vs. subjecte explícit en oracions interrogatives	75
6.1.1. Antecedents en adquisició	75
6.1.2. Resultats en català infantil	78
6.2. Interrogatives totals vs. interrogatives parcials	81
6.3. Interrogatives parcials: inversió de subjecte obligatòria	86
6.3.1. Antecedents en adquisició	86
6.3.2. Resultats en català infantil	89
7. Conclusió	92
8. Bibliografia	94

1. Introducció

El paràmetre del subjecte nul és un dels fenòmens lingüístics més estudiats (Rizzi (1982) i Jaeggli i Safir (1989), entre d'altres). Tot i això, l'adquisició d'aquest paràmetre en llengües de subjecte nul, així com l'adquisició de la distribució dels subjectes en relació a les diferents classes verbals està relativament poc estudiada.

En aquest treball començarem per estudiar l'emergència del subjecte explícit en català, una llengua de subjecte nul, a través de l'anàlisi longitudinal de tres nens catalano-parlants del corpus Serra-Solé. Aquest estudi ens ha de permetre determinar si hi ha diferències sistemàtiques entre l'ús de subjecte nul per part dels infants i dels adults, així com també observar si les nostres dades corroboren les diferències ja constatades per Valian (1991) entre els subjectes nuls de les llengües de subjecte nul i els de les llengües que no són de subjecte nul (capítol 3).

Tot seguit, al capítol 4, intentarem analitzar si hi ha alguna relació sistemàtica entre la distribució del subjecte i les classes verbals en una llengua d'ordre relativament lliure com és el català, intentant explicar aquest fet per mitjà del Requeriment Universal de Fase (Wexler 2004). En aquest capítol compararem la distribució del subjecte en funció de les classes verbals en català infantil i en català adult. Això ens hauria de permetre observar-ne analogies i diferències així com detectar si hi ha alguna evolució en aquest ús.

Al capítol 5 farem una breu revisió de les diferents propostes teòriques que s'han fet per determinar quin és l'ordre de constituents bàsic en català, l'ordre SVO o l'ordre VOS. Tot seguit, a partir de l'anàlisi de les dades que ja haurem presentat en part en els capítols 3 i 4 (tant els del català infantil com els del català adult), mirarem si podem aportar algun argument a favor o en contra d'alguna d'aquestes postures.

Finalment, al capítol 6, analitzarem tant el paràmetre del subjecte nul com la distribució del subjecte en funció de les classes verbals en les oracions interrogatives en català infantil. A diferència de la majoria d'estudis fets fins ara, no ens centrarem exclusivament en les oracions interrogatives parcials -que són les que exigeixen inversió de subjecte obligatòria- sinó que inclourem en el nostre estudi les oracions interrogatives totals per tal d'observar si el seu patró sintàctic s'assembla més al de les oracions interrogatives parcials o al de les oracions declaratives.

2. Metodologia

Els resultats aquí exposats han estat extrets de l'estudi longitudinal de les produccions de tres nens monolingües catalans (Pep, Àlvar i Laura). Les dades seleccionades comprenen des de les primeres produccions en les que realitzen un verb conjugat verb fins a l'edat de tres anys. Aquestes dades pertanyen al corpus Serra-Solé, i són accessibles a través de la base de dades de CHILDES¹ (MacWinney i Snow, 1985). Els detalls de les transcripcions estudiades apareixen a les taules 1, 2 i 3.

Pep		
<i>Fitxer</i>	<i>Edat</i> ²	<i>MLU</i> ³
0110	1;2.3	1,024
0111	1;3.23	1,205
0112	1;4.24	1,034
0113	1;5.29	1,402
0114	1;6.23	1,267
0115	1;8	1,484
0116	1;8.30	1,237
0117	1;10.6	1,539
0118	1;11.6	1,702
0119	2;0	1,564
0120	2;1.1	1,945
0121	2;2.3	1,963
0122	2;3.10	2,835
0123	2;4.4	2,222
0124	2;5.4	2,657
0125	2;6.15	2,205
0126	2;7.8	2,932
0127	2;7.28	2,485
0128	2;9.15	3,321
0129	2;10.15	2,977
0130	2;11.10	2,711
0131	3;0.27	3,405

Taula 1: Arxius estudiats del Pep

¹ Adreça web: <http://childes.psy.cmu.edu/>

² L'edat és expressada en anys; mesos. dies.

³ MLU: *Medium Length Utterance* (Mitjana de Llargària dels Enunciats)

Àlvar		
<i>Fitxer</i>	<i>Edat</i>	<i>MLU</i>
0300	1;2.28	1,064
0302	1;4.8	1,163
0303	1;5.1	1,171
0304	1;5.27	1,273
0305	1;7.13	1,030
0307	1;11.27	1,449
0308	2;1.22	1,431
0309	2;2.6	1,986
0310	2;2.28	2,107
0311	2;3.16	2,226
0312	2;4.7	1,957
0313	2;5.13	2,043
0314	2;6.25	2,026
0315	2;7.16	2,398
0316	2;7.29	2,811
0317	2;9.11	3,314
0318	2;11.13	3,644
0319	3;0.13	2,606

Taula 2: Arxius estudiats de l'Àlvar

Laura		
<i>Fitxer</i>	<i>Edat</i>	<i>MLU</i>
0900	1;7.20	1,041
0901	1;9.7	1,101
0902	1;10.22	1,190
0903	1;11.12	1,172
0904	2;2.5	1,389
0905	2;2.13	1,397
0906	2;4.11	1,490
0907	2;5.8	1,744
0908	2;6.25	1,840
0909	2;7.20	1,933
0910	2;8.30	1,933
0911	2;11.17	2,093
0912	3;0.2	2,528

Taula 3: Arxius estudiats de la Laura

Com és pràctica habitual, d'aquestes dades n'hem seleccionat totes les produccions dels nens que contenien, almenys, una forma verbal i que no eren la repetició exacta i immediata d'una altra producció. Hem eliminat les produccions no espontànies (cançons, dites, etc.) i totes les dades dubtoses o incomprensibles. No hem comptabilitzat tampoc totes aquelles produccions en les que els nens produïen un verb en castellà, tot i que sí que hem analitzat les oracions on el verb és en català i alguna de les altres paraules és en castellà, com seria el cas d'(1).

- (1) Espera que la poso dintre l'hipopòtamo.⁴ (Pep, 2;9.10)

Si en una mateixa producció s'empra més d'una forma verbal, hem comptat l'estructura argumental de cada verb per separat. Per exemple, l'oració d'(1) l'hem comptabilitzat dues vegades, una per l'estructura argumental del verb *espera* i una altra per la de *poso*.

Les formes verbals compostes, com les que podeu veure a (2a-c), han estat comptades com a una única forma verbal conjugada.

- (2) a. Vull pintar aquí. [= pinta sobre el full] (Pep, 2;4.4)
 b. M'ho ha regalat l'Anna .[% "m'ho ha relat l'Anna"] (Pep, 3;0.2)
 c. Ha vingut el nen petit. (Àlvar, 2;3.16)

Una vegada examinades totes les dades hem eliminat les formes verbals no finites i les oracions exclamatives i imperatives.

En total, hem analitzat 1612 oracions enunciatives i 270 oracions interrogatives. Al gràfic 1, es pot veure una mostra d'un dels nostres fitxers de treball.

	anxiu	edat	producció	subjecte	objecte	compl.	estructura	tipologia	altres
37	0117.ch1;10.6	*CHI:	el rellotge <um #> [/?] es molt maco [% "el re	PRE SN	0	ATR	POS SVA	COP	
38	0117.ch1;10.6	*CHI:	se'n van al zoo [% "ten van al zoo", mirant a e	0	0	1 POS	V	INA	
39	0117.ch1;10.6	*CHI:	s'ha acabat .	0	0	0	V	INA	
40	0117.ch1;10.6	*CHI:	ja tens a pastanaga [= intentant que la m no t	0	POS SN	1 PRE	VO	TRA	
41	0117.ch1;10.6	*CHI:	esta acabat [% "ata acabat", estirant la ma d	0	0	ATR POS	VA	COP	
42	0117.ch1;10.6	*CHI:	vull tortilla [% "a vol a turtilla", assenyalant el	0	POS SN	0	VO	TRA	
43	0117.ch1;10.6	*CHI:	vull la cullera [% "a vol a cuera", esforcant'se	0	POS SN	0	VO	TRA	
44	0117.ch1;10.6	*CHI:	vull verdureta [% "a vol a vurureta"] .	0	POS SN	0	VO	TRA	
45	0117.ch1;10.6	*CHI:	no li agrada aquí [% "no nigala aquí", asseny	0	0	2	V	INA	NEG

Gràfic 1: Mostra d'un fitxer de treball

⁴ Els exemples agafats de CHILDES han estat adaptats a la normativa ortogràfica catalana per facilitar-ne la lectura. No hem modificat la transcripció literal de les produccions (com *dintre* o *hipopotamo*), i hem respectat *incorreccions gramaticals* que els transcriptors de CHILDES havien esmenat allunyant la transcripció del que realment havia produït el nen. Es pot veure això en el següent exemple:

CHILDES: Hi ha cotxes [% "aian cotxes"]. (Àlvar, 2;2.28)
 Transcripció en aquest treball: Hi han cotxes [% "aian cotxes"]. (Àlvar, 2;2.28)

Per tal de veure si es produeix una evolució dins el període estudiat, hem analitzat les dades en dues etapes. El criteri que hem fet servir per fer la divisió ha estat la mitjana de la llargària dels enunciats (MLU). La primera etapa comprèn el període que va des de la primera producció verbal fins que produeixen enunciats amb una mitjana de 2,5 paraules de manera consistent⁵. La segona etapa comprèn tots els arxius en què la mitjana de llargària dels enunciats es manté per sobre de 2,5 paraules, això són vuit arxius en el cas del Pep, tres arxius en el cas de l'Àlvar i només un en el cas de la Laura⁶. Això queda resumit a la taula 4.

	Pep			Àlvar			Laura		
	Fitxer	Edat	MLU	Fitxer	Edat	MLU	Fitxer	Edat	MLU
1a etapa	0110	1;2.3	1,024	0300	1;2.28	1,064	0900	1;7.20	1,041
	0123	2;4.4	2,222	0315	2;7.16	2,398	0911	2;11.17	2,093
2a etapa	0124	2;5.4	2,657	0316	2;7.29	2,811	0912	3;0.2	2,528
	0131	3;0.27	3,405	0319	3;0.13	2,606	0912	3;0.2	2,528

Taula 4: Etapes d'estudi

Per poder comparar els resultats dels infants amb els dels adults, hem agafat també una mostra de les produccions de quatre adults que interactuen amb els nens, dins dels fitxers del corpus Serra-Solé. Les dades dels adults que hem analitzat apareixen a la taula 5.

	Mare_08	Mare_05	Rosa	Mare_03
Fitxers analitzats	0800.cha 0809.cha 0814.cha	0505.cha 0515.cha 0516.cha 0522.cha 0528.cha 0531.cha 0536.cha 0541.cha 0543.cha 0544.cha 0545.cha	0505.cha 0509.cha 0516.cha 0521.cha 0528.cha	0300.cha 0301.cha

Taula 5: Corpus adult

⁵ En el cas del Pep, tot i que a l'edat de 2;3.10 mostra una MLU de 2,835, en les gravacions posteriors aquesta MLU cau per sota del 2,5, per això, hem començat la segona etapa a partir dels 2;5.4.

⁶ La primera etapa coincideix amb edats amb el que Ojea (2001) defineix com el pas de l'etapa holofràstica fins a la telegràfica (0;10 fins a 2;06), la segona etapa coincideix amb el que es consideraria etapa de

La desigualtat en el nombre d'arxius analitzats es deu al fet que hem intentat analitzar un nombre similar d'oracions per a cadascun dels individus. Així doncs, hem analitzat 159 oracions de la mare_08, 180 de la mare_05, 225 de la Rosa i 172 de la mare_03.

Com es pot veure si es comparen els arxius de la taula 5 amb els de les taules 1, 2 i 3, hem agafat tant adults que interactuen amb els nens que són objecte del nostre estudi (mare_03 és la mare de l'Àlvar) com adults que no interactuen amb els nens que nosaltres hem analitzat (mare_08, mare_05 i Rosa). Amb això, descartem qualsevol biaix que es vulgui atribuir al fet que els nens copien l'*input* que reben dels adults.

consolidació (2;06 fins a 3;00), excepte en el cas de la Laura que comença la segona etapa uns cinc mesos més tard.

3. Subjecte explícit vs. subjecte nul

En aquest capítol farem una breu revisió a l'estudi del subjecte nul en les gramàtiques infantils de diverses llengües per tal de presentar, tot seguit, els nostres resultats per al català. Compararem els resultats dels infants amb els adults i observarem, com ja va fer Valian (1991), que els subjectes nuls que trobem en les gramàtiques infantils de subjecte nul no es corresponen amb els de les gramàtiques infantils de les llengües que no són de subjecte nul.

3.1. Antecedents en l'adquisició

El paràmetre del subjecte nul ha estat un dels paràmetres més estudiats en el marc de la teoria de principis i paràmetres des de principis dels anys vuitanta - vegeu Rizzi (1982) i Jaeggli i Safir (1989), entre d'altres -. L'anglès, el francès, l'alemany o l'holandès són considerades llengües que no són de subjecte nul, és a dir, són llengües en les quals el subjecte ha d'aparèixer de manera explícita, compareu les oracions en anglès de (3a) i (3b).

- (3) a. * Eats an apple.
 'Menja una poma'.
 b. She eats an apple.
 'Ella menja una poma'.

En canvi, hi ha tot un seguit de llengües en les que la presència del subjecte és opcional, com són el castellà, l'italià o el català; aquestes llengües són conegudes com a llengües de subjecte nul. A (4) es pot veure un exemple de l'opcionalitat del subjecte en català.

- (4) a. Menja una poma.
 b. Ella menja una poma.

El rus podria ser inclòs en aquest grup tot i que no és una llengua de subjecte nul en el mateix sentit en el que ho són les llengües romàniques, en rus els subjectes són

aparentment opcionals; és a dir, els subjectes nuls han de satisfer una sèrie de condicions pragmàtiques molt més estrictes que en d'altres llengües de subjecte nul (els referents dels subjectes nuls han de ser fàcilment recuperables en el context immediat lingüístic o extralingüístic)⁷. A tall d'exemple vegeu (5).

- (5) a. A: Chto ty sdelał so stulom?⁸
 'Què vas fer amb la cadira?'
 B: *e* slomal *e*. / Ja slomal ego.
 vaig trencar-masc / Jo vaig trencar-masc lo.
 'La vaig trencar / Jo la vaig trencar.'⁹
- b. Vchera *(ja) xodil v shkolu.
 Ahir jo vaig anar-masc a escola.
 'Ahir vaig anar a l'escola.'

Tot i la variabilitat que acabem de constatar, l'observació del llenguatge infantil en llengües com l'anglès ens fa adonar que en totes les llengües els infants passen per una etapa en la que produeixen subjectes nuls. En tenim alguns exemples a (6), (7) i (8).

- (6) Anglès (Bloom 1970)
- a. ____ throw away (Kathryn, 1;9)
 'llençar-ho'
- b. ____ go in there (Kathryn, 2;0,2)
 'anar allí dins'
- c. ____ want some nuts (Eric, 2;1;1)
 'voler fruits secs'

- Anglès (Brown 1973)
- d. ____ was a green one (Eve, 1;10)
 'era un verd un'
- e. ____ falled in the briefcase (Eve 1;10)
 'caigué dins el maletí'

- (7) Francès (Hamann, Rizzi, Frauenfelder 1996)
- a. ____ a tout tout tout mangé (Augustin 2;0)
 'ha tot tot tot menjat'
- b. ____ ôter tout ta (Augustin 2;0)
 'buidar tot això'

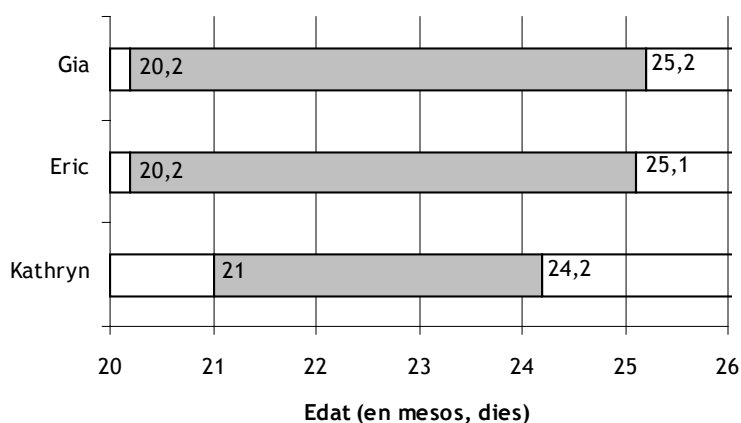
⁷ Per una explicació més detallada d'això vegeu Gordishevsky i Schaeffer (2002).

⁸ Exemples de Gordishevsky i Avrutin (2003).

⁹ A diferència del català, el subjecte explícit en rus no indica cap èmfasis.

- (8) Danès (Hamann & Plunkett 1997, 1998)
 a. _____ ikke køre traktor (Jens 2;0)
 'no conduir tractor'

Les primeres observacions d'aquest fenomen les trobem als anys 60 i els primers estudis sobre l'adquisició de l'anglès em deixen constància (vegeu McNeil (1966), Gruber (1967), Menyuk (1969), etc.). Bloom (1970) observa que tots els nens produeixen oracions sense subjecte, tot i que el període en que les fan servir de manera consistent varia segons l'individu, com es veu, al gràfic (2).

Gràfic 2: Ús consistent del subjecte nul. Bloom (1970)

El mateix Bloom estudia també els enunciats de dos constituents i constata que el patró gramatical més freqüent a Kathryn (edat 1;9) i Gia (edat 1;8) és l'estructura verb-objecte, com es veu a (9).

- (9) make ∅ house (Kathryn, 1;9)
 'fer una casa'

Brown et al. (1973) remarquen que en el corpus dels "nens de Harvard" (Adam, Eve i Sara) es troben també produccions amb subjecte nul que s'assemblen a les formes imperatives de la gramàtica adulta tot i que, en els infants, aquestes oracions són clarament declaratives. Braine (1973) es troba també amb produccions amb subjecte nul i s'adona que tot sovint

van acompanyades del que ell anomena “seqüències de substitució” (*replacement sequences*) que són oracions sense subjecte seguides d’una versió ampliada de la mateixa frase, és a dir, amb el subjecte, com les de (10) i (11).

- (10) push Stevie... Betty push Stevie (Stevie, aprox. 2;1-2;2)
 ‘empeny Stevie... Betty empeny Stevie’
 (11) close radio... Mommy close radio (Johnathan, aprox. 2;2-2;3)
 ‘tanca ràdio... Mama tanca ràdio’

Hyams (1986) és la primera que aplica la teoria de principis i paràmetres a aquest fenomen. El principi “eviteu el pronom” (*Avoid Pronoun Principle*) de Chomsky (1981) estableix que les llengües on es llicencia *pro*, com l’italià o l’espanyol, no fan servir pronoms lèxics en posició de subjecte a no ser que sigui per raons pragmàtiques. Fent extensiu aquest principi a la gramàtica infantil, Hyams (1986) justifica l’absència de subjectes explícits en anglès infantil dient que els nens saben que s’ha d’evitar un pronom lèxic quan un de buit és possible. Més tard, quan descobreixen que els expletius són necessaris en la llengua que estan fent servir, dedueixen que no poden existir els pronoms nuls i d’aquí en deriva l’ús cada vegada més minso dels subjectes nuls.

Encara fent referència a l’anglès, Valian (1991) estudia un corpus de 21 nens d’anglès americà per analitzar l’ús que els infants fan del subjecte explícit (taula 6) i el compara amb l’ús que en fan els nens italians (taula 7).

	MLU < 2.0	
	n	%
Subjecte nul	121/430	31%

	MLU 2.0 < 3.0	
	n	%
Subjecte nul	117/1039	11%

Taula 6: Oracions amb subjectes nuls de nens americans. Valian (1991)

	Edat 1;6 < 1;10
Subjecte nul	70%
	Edat 2;0 < 2;5
Subjecte nul	70%

Taula 7: Oracions amb subjectes nuls de nens italians. Valian (1991)

Tot i que es fa difícil comparar les dades ja que les mostres no són equivalents (en anglès les etapes s'han establert amb un criteri de MLU i en italià es fa per edats), sí que podem observar que, tot i que trobem subjectes nuls en els nens angloparlants, el percentatge d'ús de subjectes nuls és molt més elevat en els nens italians. Valian (1991) comprova també que els subjectes nuls en anglès no poden ser comparats amb els de l'italià, ja que els primers són menys nombrosos perquè estan sotmesos a més restriccions (per exemple, no elideixen mai el subjecte d'una oració subordinada). Entrarem amb més detall en alguns dels resultats de Valian (1991) a la secció 3.2.3.

Els estudis que s'han fet sobre el francès (una llengua romànica que no és de subjecte nul) donen uns resultats similars als de l'anglès. Crisma (1992) analitza el corpus d'un nen francès, en Philippe (Suppes, Smith i Leville (1973)) dels 2;1 als 2;3 anys i observa que gairebé la meitat de les oracions presenten un subjecte elidit (taula 8).

	Philippe	
	n	%
Subjecte nul	406	40,5%

Taula 8: Percentage de subjectes nuls en francès infantil. Crisma (1992)

Levow (1995) confirma les dades de Crisma (1992) ampliant el corpus d'estudi a tres nens (Grégoire 1;9-2;3 (CHILDES), Nathalie 1;9-2;3, Daniel 1;8-1;11 (vegeu Lightbown (1977)) i hi troba un 55% de subjectes nuls en oracions declaratives. Hamann et al. (1996) estudien també un nen francès, l'Augustin, en un període que, per edats, s'assembla més al que hem analitzat nosaltres. El nostre estudi conté algunes produccions verbals abans dels

dos anys i arriba fins als 3 anys, mentre que Hamann et al. (1996) estudien l'Augustin des dels 2 anys fins als 2 anys i 10 mesos, com es pot veure a la taula 9.

Augustin		
edat	n	%
2;0;2	23	46.9%
2;0;23	14	60.8%
2;1;15	7	46.6%
2;2;13	16	36.3%
2;3;10	10	30.3%
2;4;1	29	54.7%
2;4;22	22	47.8%
2;6;16	37	37.0%
2;9;2	35	24.8%
2;9;30	19	14.2%

Taula 9: Subjectes nuls en francès infantil. Hamann, Rizzi & Frauenfelder (1996)

Valian i Eisenberg (1996) fan un estudi de 20 nens portuguesos al voltant de dos anys i els classifiquen segons la MLU de les seves produccions en tres grups (al grup I van els que produeixen oracions amb una MLU entre 1,5 i 1,99; al grup II entre 2,0 i 2,99 i, finalment, al grup III entre 3,0 i 4,99). El percentatge de subjectes nuls, com es pot veure a la taula 10, és una mica inferior al de l'italià (taula 7), però el que més destaca és que els nens amb una MLU més alta tenen un percentatge de subjectes explícits igual que el dels adults (taula 11).

	Subjecte explícit	Subjecte nul
	%	%
Tots els nens	37%	63%
Grup I (MLU 1,71) ¹⁰	28%	72%
Grup II (MLU 2,43)	38%	62%
Grup III (MLU 3,83)	56%	44%

Taula 10: Subjectes nuls en portuguès infantil. Valian i Eisenberg (1996)

¹⁰ Mitjana de MLU de tots els individus que estan classificats en cada grup.

	Subjecte explícit	Subjecte nul
	%	%
Adults (MLU 3,88)	56%	44%

Taula 11: Subjectes nuls en portuguès adult. Valian i Eisenberg (1996)

Pel que fa a l'anglès, Austin et al. (1996) constaten també l'evolució decreixent de l'ús subjecte nul en 9 nens, vegeu taula 12, tot i que observen que aquest percentatge no arriba mai al 0%. Això, però, no és un problema ja que Morgan (1973), Haegeman (1990) o Cote (1996), entre d'altres, han observat que l'ús de subjecte explícit en anglès adult no és del 100%.

edat	MLU	%
2;0.2	1,76	33,3%
2;6.18	2,87	15%

Taula 12: Subjectes nuls en anglès infantil. Austin et al. (1996)

També per a l'anglès, Grinstead (1998) estudia una nena anglesa, la Nina (CHILDES) i mira l'evolució de l'ús del subjecte nul en un període molt curt que va des de l'any i onze mesos fins als dos anys i dos mesos (taula 13).

Nina			
edat	MLU	n	%
1;11.16	1,83	93	64%
1;11.24	1,91	41	64%
1;11.29	2,27	88	53%
2;0.3	1,85	83	67%
2;0.10	2,19	39	21%
2;0.17	2,12	26	62%
2;0.24	2,15	99	58%
2;1.6	2,10	58	41%
2;1.15	2,33	77	35%
2;1.22	2,27	53	29%
2;1.29	2,39	66	31%

Taula 13: Subjectes nuls en anglès infantil. Grinstead (1998)

Pel que hem vist fins ara, tant en anglès com en francès (llengües que no són de subjecte nul) s'observa una disminució paulatina dels subjectes nuls (Valian (1991), taula 6; Hamann et al. (1996), taula 9; Austin et al. (1996), taula 12; i Grinstead (1998), taula 13).

Gordishevsky i Avrutin (2003) calculen el percentatge dels subjectes nuls en rus, una llengua que, com hem explicat abans, té *opcionalitat* en l'ús del subjecte nul. Els seus resultats confirmen la tendència dels infants a fer un ús *excessiu* del subjecte nul. En les seves dades, Gordishevsky i Avrutin (2003) troben que els infants russos no només elideixen el subjecte quan és permès, sinó que també ho fan quan no és permès (taula 14).

	Subjecte explícit		Subjecte nul (permès)		Subjecte nul (no permès)	
	n	%	n	%	n	%
Dels 1;9 als 2;0 anys	331	41%	185	23%	285	36%
Dels 2;0 als 2;6 anys	840	77%	184	17%	66	6%

Taula 14: Subjecte explícit vs. subjecte nul en rus infantil. Gordishevsky i Avrutin (2003)

Com ja hem explicat a la introducció, les llengües de subjecte nul no han estat tan extensament estudiades com les llengües que no són de subjecte nul, ja que el fet que hi apareguin subjectes nuls és propi també de les seves gramàtiques adultes i, per tant, sembla no fer necessària cap explicació addicional. Tanmateix sí que podem esmentar alguns estudis previs. Pel que fa a la llengua objecte del nostre estudi trobem que Bel (2001, 2003) estudia la producció de tres nens catalano-parlants (Pep i Gisela - CHILDES-), Júlia - corpus propi-) i de tres nens castellano-parlants (María, Emilio, Juan - CHILDES-) en un període que comprèn des d'1 any i 7 mesos fins als 2 anys i 8 mesos. Els resultats que presenta són els següents:

	Català	
	n	%
Subjecte explícit	556	32,3 %
Subjecte nul	1168	67,7 %

Taula 15: Subjecte explícit vs. subjecte nul en català infantil. Bel (2003)

	Espanyol	
	n	%
Subjecte explícit	790	32,7 %
Subjecte nul	1630	67,3 %

Taula 16: Subjecte explícit vs. subjecte nul en espanyol infantil. Bel (2003)

Paradis i Navarro (2003) estudien també els percentatges de subjectes nuls en espanyol infantil (taula 17) a partir de l'estudi longitudinal de dos nens: "E" del corpus Vila (edat 1;08-2;07; MLU 1,20-2,12), i "L" del corpus de López Ornat 1994 (edat 1;08-1;11; MLU 1,99-2,07) - ambdós disponibles a CHILDES - i el comparen amb els dels adults (taula 18).

	E		L		Total	
	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	59	16,95%	31	20,13%	90	17,93%
Subjecte nul	289	83,05%	123	79,87%	412	82,07%

Taula 17: Subjecte explícit vs. subjecte nul en espanyol infantil. Paradis i Navarro (2003)

	Mare M	Pare M	Mare E	Mare L	Pare L
Subjecte explícit	61,76%	60,00%	42,41%	35,32%	42,90%
Subjecte nul	38,24%	40,00%	57,59%	64,68%	57,10%

Taula 18: Subjecte explícit vs. subjecte nul en espanyol adult. Paradis i Navarro (2003)¹¹

Comparant els resultats de la taula 17 amb els de la taula 18 es pot apreciar que el percentatge de subjectes explícits en espanyol adult és superior al dels infants menors de dos anys.

Lorusso et al. (2005) també comparen la distribució de subjectes nuls i explícits, però ho fan en italià. En les seves dades (taula 19 i 20), el percentatge de subjectes nuls en l'italià infantil (25%) coincideix amb el de l'italià adult (26%).

	Diana	Martina	Raffaello	Rosa	Total
Subjecte explícit	27%	33%	21%	23%	25%
Subjecte nul	73%	67%	79%	77%	75%

Taula 19: Subjecte explícit vs. subjecte nul en italià infantil. Lorusso et al. (2005)

	Adults
Subjecte explícit	26%
Subjecte nul	74%

Taula 20: Subjecte explícit vs. subjecte nul en italià adult. Lorusso et al. (2005)

En l'estudi que fan Casielles et al. (2005) de la presència de subjectes explícits en espanyol en el corpus d'un nen bilingüe espanyol-anglès troben la següent distribució:

	n	%
Subjecte explícit	211	32.12 %
Subjecte nul	446	67.8 %

Taula 21: Subjecte explícit vs. subjecte nul en espanyol infantil en un nen bilingüe espanyol-anglès. Casielles et al. (2005)

Diverses teories han intentat explicar perquè els nens que estan adquirint una llengua que no són de subjecte nul passen per aquesta etapa de subjecte nuls. Hyams (1986) postula que la caiguda dels subjectes en la gramàtica infantil de llengües que no són de subjecte nul podia ésser deguda al fet que els nens consideressin que el paràmetre inicial fos que el subjecte no hi havia de ser, tot i que, com hem vist, els resultats de Valian (1991) per a l'anglès i l'italià ho desmenteixen.

Bloom (1990) considera que l'absència de subjectes en el llenguatge infantil de llengües que no són de subjecte nul es produeix per una limitació de la capacitat cognitiva que impedeix que els nens produeixen tots els elements d'una oració. Tot i això, el fet que els nens no ometin més subjectes en les oracions llargues que en les curtes és una objecció a aquesta teoria, observeu sinó el contrast entre (12) i (13).

¹¹ Presento només els percentatges perquè en l'article original hi ha discrepàncies entre els percentatges i els

- (12) a. *MOT: uh # What are you doing? (Nina, 2;2.12)
 ‘Què estàs fent?’
 *CHI: I take him up on the chair.
 Jo posar ell-acusatiu dalt sobre la cadira.
 ‘El poso sobre la cadira’.
- b. Venia el papa i el pare va dir al cocodril no te’l mengis aquest tigre
 que te pegaré. (Pep, 2;9.10)
- c. Això és per guardar [= es dirigeix a e]. (Laura, 3;0.2)
- (13) a. *MOT: What are you doing to the elephant? (Nina, 2;2.12)
 ‘Què li estàs fent a l’elefant?’
 *CHI: have hat.
 tenir barret.
 ‘Té un barret’.
- b. Aquí està menjant. (Pep, 2;9.10)
- c. És meu. (Laura, 3;0.2)

Una tercera via és la que presenta Rizzi (1992, 2000 i 2002) que considera que l’aparició de subjectes nuls en la gramàtica infantil de llengües que no són de subjecte nul es deu al fet que aquestes gramàtiques contenen un element nul permès per les projeccions funcionals de la gramàtica primerenca.

A continuació, doncs, ens proposem presentar els nostres resultats i, amb aquests, entrar en la discussió d’aquestes teories.

3.2. Resultats

3.2.1. Subjecte explícit vs. subjecte nul

A continuació, presentarem els resultats del nostre estudi i mirarem si es corresponen amb les dades de la recerca prèvia. La taula 22 presenta el percentatge de subjectes nuls i explícits en català infantil.

valors absoluts.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	302	34,83%	77	32,77%	100	19,80%	479	29,81%
Subjecte nul	565	65,17%	158	67,23%	405	80,20%	1128	70,19%

Taula 22: Subjecte explícit vs. subjecte nul en català infantil

Tal i com era d'esperar, el percentatge de subjectes explícits que trobem (29,81%) s'assembla força als resultats de Bel (2003) per al català (32,2%) i per al castellà (32,7%), i és una mica superior al 25% de l'italià (Lorusso, Caprin i Guasti 2005). Arran d'aquestes dades podríem deduir que, des d'un estadi inicial de l'adquisició, els nens que estan adquirint una llengua de subjecte nul saben que la presència explícita del subjecte és opcional. Per corroborar que aquesta opcionalitat és real, hem elaborat la taula 23 amb les oracions produïdes per adults.

	mare_08		mare_05		Rosa		mare_03		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	69	43,40%	64	35,56%	48	21,33%	54	31,40%	235	31,93%
Subjecte nul	90	56,60%	116	64,44%	177	78,67%	118	68,60%	501	68,07%

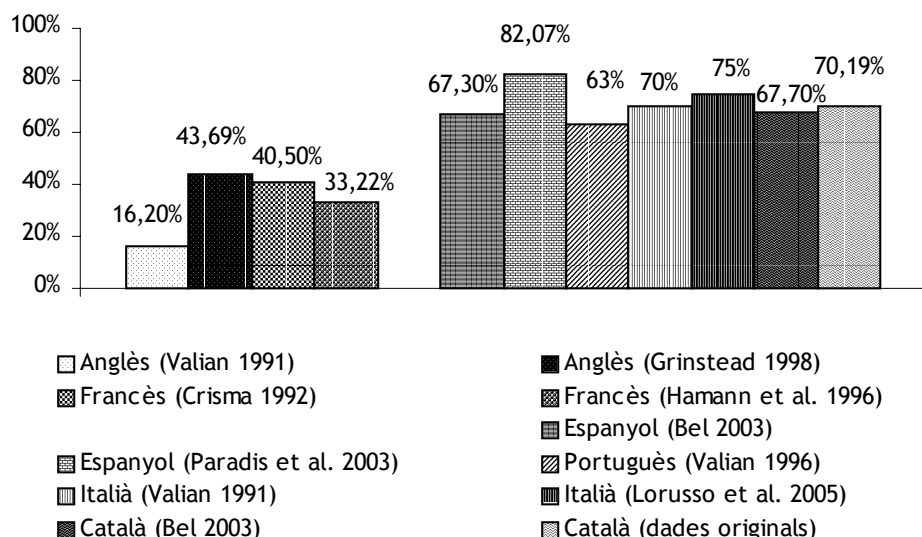
Taula 23: Subjecte explícit vs. subjecte nul en català adult

Tot i que veiem que en els adults hi ha un marge de variabilitat que oscil·la entre el 21,33% i el 43,40% segons l'individu, si agafem el total de subjectes explícits en producció infantil (29,81%) veiem que coincideix amb el dels adults (31,93%) i no hi trobem cap diferència significativa a nivell estadístic (khi quadrat 1,07, valor-p ≤ 1). Aquestes dades coincideixen també amb les dades de Casanova (1999) en què dona un percentatge d'ús de subjectes explícit en el llenguatge adult dels catalano-parlants d'un 28%¹².

Els nostres resultats s'adiuen, doncs, amb el català adult així com amb dades d'altres llengües de subjecte nul com l'italià o el castellà i difereixen, tal com havia observat Valian (1991), de les dades de llengües que no són de subjecte nul, tot i que aquestes presenten

¹² També coincidirien amb un estudi de Comrie (1988) -citada a Casanova (1999)- on analitza el percentatge de subjectes explícits a l'obra *De teves a meves* de Pere Calders i conclou que un 33% de les oracions tenen subjecte explícit.

també un percentatge significatiu de subjectes nuls. Al gràfic 3 podem observar com el percentatge de subjectes nuls de les gramàtiques infantils de llengües de subjecte nul supera amb escreix el 60% mentre que en tots els estudis de les llengües que no són de subjecte nul aquest percentatge no supera en cap cas el 45%.

Gràfic 3: Comparativa de percentatges de subjectes nuls.¹³

Malgrat que hi ha una diferència clara entre les llengües de subjecte nul i les llengües que no són de subjecte nul observem també discrepàncies entre les llengües que pertanyen a un mateix grup. És molt possible que aquestes diferències tinguin a veure amb el fet que les dades recollides aquí corresponen a estudis diferents, amb una metodologia diferent i on les franges d'edat (i MLU) estudiades no són equivalents.

3.2.2. Evolució de l'ús del subjecte explícit vs. subjecte nul

Tot seguit, analitzarem les nostres dades en les dues etapes mencionades anteriorment (per sobre i per sota de la MLU 2,5), per veure si hi ha una evolució en la parametrització del

subjecte explícit (taula 24). Bel (2003) havia estudiat l'evolució del paràmetre del subjecte nul només en dos dels sis nens que ella havia analitzat, Maria per al castellà i Júlia per al català. Així doncs, l'ampliació de l'estudi a tres infants catalans augmenta la fiabilitat de les dades.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	Primera etapa							
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	74	25,17%	36	26,09%	41	12,46%	151	19,84%
	segona etapa							
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	228	37,25%	41	42,27%	59	33,52%	328	37,06%

Taula 24: Evolució de l'ús del subjecte explícit

L'increment considerable de l'ús de subjectes explícits a la segona etapa ha estat atribuïda per Bloom (1990) al fet que els nens són capaços de construir oracions cada vegada més complexes. Així, mentre que les primeres produccions solen ser formes deíctiques - com veiem a (14a)-, amb el pas del temps, els nens comencen a articular pensaments més complexos que requereixen d'una major elaboració de les oracions (14b).

- (14) a. S'ha perdut. [% "a pedut"] (Pep, 1;6.23)
 Posarà prestatge. [% "ponra pachacha"] (Àlvar, 2;2.6)
 Tallo pa, tallo pa. (Laura, 2;5.8)
- b. Hi ha un del patufet que està dormidet a sota la col. (Pep, 2;10.15)
 Un dia anirem tots sols a veure caca, pipi tu. (Àlvar, 2;11.13)
 Veus, fas així i fas així i pumba@c! (Laura, 3;0.2)

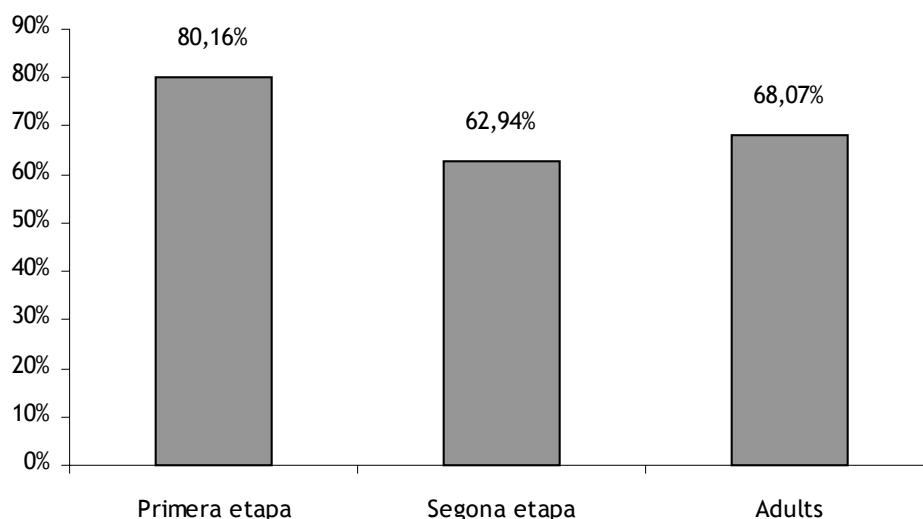
Els percentatges de l'ús de subjecte explícit en la primera etapa (19,84%) coincideixen amb les dades de Paradis i Navarro (2003) per a l'espanyol infantil (17,93%) que estudia uns infants en un període (edat 1;08 i 2;07; MLU <2,12) que s'aproxima força al de la nostra primera etapa (vegeu la taula 4 presentada al capítol 2).

D'altra banda, els percentatges d'ús del subjecte explícit en la segona etapa (37,06%) coincideixen amb les dades de Júlia -Bel (2003)- en les que es pot apreciar també un

¹³ Per elaborar aquesta taula hem computat els totals de les dades presentades al llarg de la secció 3.1.

augment de l'ús del subjecte explícit fins que s'estabilitza en uns percentatges entre el 30% i el 40% a partir d'una MLU de 2,0 (edat entre 2;3.10 i 2;6.25).

Si comparem les dades de les dues etapes (taula 24) amb les dels adults (taula 23), veurem que en la primera etapa el percentatge d'ús de subjecte explícit (19,84%) està força per sota del dels adults (31,93%), éssent aquesta una diferència rellevant a nivell estadístic (khi quadrat 26,26; valor-p $\leq 0,001$). Aquesta diferència es redueix ostensiblement en la segona etapa, en la que els nens produeixen un 37,06% de subjectes explícits mentre que la mitjana dels adults és d'un 31,93% i la diferència deixa de ser rellevant a nivell estadístic (khi quadrat 1,112; valor-p = 0,2917). Això queda resumit al gràfic 4.

Gràfic 4: Evolució de l'ús del subjecte nul i comparativa amb els adults.

Per tant podem dir que els percentatges d'ús dels subjectes del Pep, l'Àlvar i la Laura són equiparables als dels adults a partir d'una MLU de 2,5. Generalitzant, doncs, podem afirmar que a partir de la segona etapa nens i adults produeixen un percentatge similar de subjectes explícits i nuls.

L'augment de l'ús del subjecte explícit es dona també en llengües que no són de subjecte nul com l'anglès (la Nina passa d'un 36% a un 69% en 3 mesos, Grinstead (1998)) o el

francès (l'Augustin passa d'un 53,1% a un 85,8% en nou mesos, Hamann et al. (1996)). Els percentatges d'aquestes llengües, però, no són comparables amb els que hem trobat nosaltres per al català (19,84% en la primera etapa i 37,06% en la segona).

Tant els nostres resultats per als nens catalans com els de Gorsdishevsky i Avrutin (2003) per als nens russos, mostrem que els nens comencen fent un ús més elevat que els adults dels subjectes nuls (correctes i incorrectes en el cas del rus) però que ràpidament els percentatges disminueixen per assemblar-se al dels adults.

3.2.3. Subjectes realitzats per un pronom personal

Una altra dada a tenir en compte és observar quin percentatge d'aquests subjectes explícits està realitzat per un pronom personal, és a dir, aporta informació gramaticalment redundant i no aporta nova informació semàntica tot i que sí que pot ser rellevant a nivell pragmàtic. Si ens atenem al principi "Eviteu el pronom", Chomsky (1981), és d'esperar que el percentatge de subjectes realitzats per un pronom personal sigui força baix, ja que els parlants de les llengües de subjecte nul faran servir un subjecte nul enlloc d'un subjecte realitzat per un pronom.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	302		77		100		479	
Subjecte pronom	45	14,90%	27	35,06%	35	35,00%	107	22,34%

Taula 25: Subjectes realitzats per un pronom personal

A la taula 25 podem veure que, efectivament, només un 22,34% dels subjectes explícits estan realitzats per un pronom personal. Tanmateix, observem que hi ha diferències a nivell individual: tant l'Àlvar com la Laura ronden el 35% mentre que en el Pep l'ús de pronoms personals queda reduït a un 14,90%.

Basant-se en Chomsky (1981), Hyams (1986) sosté que si els nens de llengües que no són de subjecte nul tenen un major percentatge de subjectes nuls en els estadis inicials de la seva gramàtica perquè consideren que la seva llengua és de subjecte nul. En conseqüència la proporció de subjectes realitzats per un pronom hauria de ser similar a la de llengües de subjecte nul, ja que els subjectes que realitzarien com a nuls serien aquells que haurien de ser realitzats per un pronom. Els resultats de Valian (1991) -taules 26 i 27- i, addicionalment Paradis i Navarro (2003) -taula 28-, demostren que no és així.

	MLU 1,53 < 1,99
Subjecte realitzat per un pronom	73% ¹⁴
	MLU 2,24 < 2,76
Subjecte realitzat per un pronom	86%

Taula 26: Percentatge de subjectes realitzats per un pronom en anglès americà infantil. Valian (1991)

	Edat 1;6 - 1;10
Subjecte realitzat per un pronom	22%
	Edat 2;0 - 2;5
Subjecte realitzat per un pronom	35%

Taula 27: Percentatge de subjectes realitzats per un pronom en italià infantil. Valian (1991)

	E	L	Total
Subjecte realitzat per un pronom	25,42% (15/59)	16,13% (5/31)	22,22% (20/70)

Taula 28: Percentatge de subjectes realitzats per un pronom en espanyol infantil. Paradis i Navarro (2003)

Si comparem els nostres resultats amb els de Valian (1991) i Paradis i Navarro (2003) veurem que, pel que fa al percentatge de subjectes realitzats per un pronom, el català (22,34%) es comporta com l'espanyol (22,22%) i l'italià (22% a la primera etapa i 35% a la

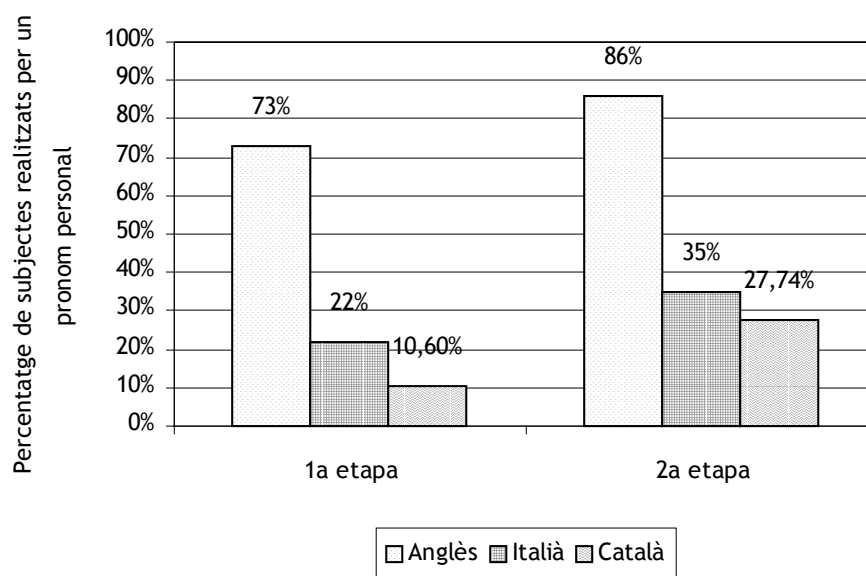
¹⁴ Tot i que l'estudi de Valian (1991) inclou les interrogatives, a l'hora d'analitzar els subjectes realitzats per un pronom personal exclou les interrogatives de *qu-* i inclou només els pronoms realitzats per un pronom personal i per un demostratiu.

segona etapa) i que difereix de l'anglès (73% a la primera etapa i 86% a la segona etapa). Si n'analitzem l'evolució (taula 29) veurem, com passa en italià i en anglès, que el nombre de subjectes realitzats per un pronom augmenta.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	Primera etapa							
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte (pronon)	2	2,70%	11	30,56%	3	7,32%	16	10,60%
	Segona etapa							
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte (pronon)	43	18,86%	16	39,02%	32	54,24%	91	27,74%

Taula 29: Evolució de l'ús del subjecte explícit realitzat per un pronom personal en català infantil

Al gràfic 5 podem veure clarament que, tot i la tendència de l'anglès, el català i l'italià a augmentar el percentatge de subjectes realitzats per un pronom en la segona etapa, la diferència entre l'anglès, per una banda, i l'italià i el català, per l'altra, és més que notable.

Gràfic 5: Comparativa de subjectes realitzats per un pronom personal.¹⁵

D'aquí es desprèn, doncs, que, tot i la presència de subjectes nuls en la gramàtica infantil de les llengües que no són de subjecte nul, aquests subjectes nuls no són del mateix tipus que

els de les llengües de subjecte nul. Així doncs, mentre que els percentatges del català i l'italià poden ser atribuïts a raons pragmàtiques o d'èmfasi (l'opció no marcada en aquestes llengües és la del subjecte nul), no podem extrapolar aquest raonament a l'elevat percentatge de subjectes realitzats per un pronom personal en anglès. És a dir, amb aquests resultats n'hi ha prou per corroborar la hipòtesi de Valian (1991) que sosté que no es pot afirmar que la presència de subjecte nuls en anglès sigui deguda a una fixació errònia del paràmetre del subjecte nul, tal i com proposava Hyams (1986). Tot i les propostes de Wexler (1998) i Rizzi (1992, 2000 i 2002, 2004), no tenim encara cap explicació concloent pels subjectes nuls en anglès o francès infantil ja que fora estrany que els nens de les llengües que no són de subjecte nul no fixessin el paràmetre del subjecte explícit des del principi ja que respecten paràmetres com la pujada del subjecte en funció de la negació - Pierce (1989) i Stromswold (1990) per a l'anglès - o el del V2 en alemany -Poeppel i Wexler (1993)-.

3.2.4. Contra Grinstead (2004)

Tot i que ens trobem una primera etapa amb un percentatge força elevat de subjectes nuls, sembla que no es dona un període sense subjectes com afirma Grinstead (2000, 2004). Aquestes són les primeres produccions registrades amb una seqüència de verb i subjecte per a cadascun dels nens que hem estudiat¹⁶:

(15)	a.	[El nen està jugant amb un llapis en un cubell d'aigua i el llapis hi cau a dins]
Apis perdut a [Llapis perdut, ah]	Pep (1;6,23) ¹⁷
	b.	Què és això?	Àlvar (2;2.6)
	c.	Qui hi ha? [% "i aaa"]	Laura (2;2,5)
	d.	Ara la nena vol el Pau.	Laura (2;4,11)

¹⁵ Les dades de l'anglès i l'italià són de Valian (1991), les del català són les pròpies.

¹⁶ Per tal de equiparar les nostres dades a les de Grinstead, en aquesta part de l'estudi hem tingut en compte totes les modalitats oracionals.

¹⁷ Grinstead (2004) considera (1a) com una oració en el que el subjecte apareix amb un predicat no verbal (participi). Tot i això, analitzat el context nosaltres considerem que l'oració ha de ser interpretada com un predicat verbal en el que el nen no produeix de manera satisfactòria l'auxiliar *haver*.

(15a) és la producció número 40 de les enregistrades al corpus que el Pep fa amb un verb, (15 b) és la número 37 de l'Àlvar i (15c) és la 94 de la Laura (15d n'és la 171). En els tres casos gairebé la meitat de produccions amb un verb que precedeixen a la primera producció subjecte-verb tenen una sola paraula.

	Pep		Àlvar		Laura	
	n	%	n	%	n	%
Primera producció amb subjecte verb	40		37		94	
Produccions anteriors amb una sola paraula (verb)	21	52,50%	14	37,84%	55	58,51%

Taula 30: Primera producció verbal en català infantil

D'entre les produccions verbals de més d'una paraula, n'hi ha moltes que són verbs acompanyats d'un clíctic d'objecte directe (16a), o van acompanyats de l'adverbi de negació "no" (16b) o d'un altre complement regit pel verb (16c).

- (16) a. Crida'l . (Pep, 1;5.29)
 La treus [% "a teus", assenyalant l'altra sabata] ? (Laura, 1;10.22)
- b. No vol . (Pep, 1;4.24)
 No està [% "no ta"] . (Àlvar, 2;1.22)
 No vull [% "no vo"] . (Laura, 1;11.12)
- c. Aquí està [% "quita", mirant el terra on hi ha els potets]. (Pep, 1;4.24)
 Està aquí [% "ta ti", mirant l'interior]. (Àlvar, 1;4.8)
 Ja està [% "ta ta"] . (Àlvar, 1;5.1)
 Està aquí [% "ta qui", assenyalant amb la mà dreta la pilota]. (Laura, 1;9.7)

Així doncs, totes les estructures que veiem a (16) serien agramaticals o canviarien de significat sense el complement que porten. Això també passaria a (15b,c) però no a (15a) ja que el llapis seria deduïble pel context extralingüístic. D'aquí podem deduir que en les primeres produccions els nens trien els complements verbals subcategoritzats pel verb i el subjecte, en llengües de subjecte nul, és un element clarament omittible ja que moltes vegades és dedueix del context lingüístic o extralingüístic.

Segons Grinstead, els subjectes estan bandejats en la primera etapa de producció infantil de les llengües de subjecte nul. De totes maneres, segons les seves pròpies dades (taula 31) no podem sostenir cap diferència entre els dos grups de llengües.

Llengua	Nen	Edat	MLU
<i>Holandès</i>	Peter	1;9,20	1.68
<i>Anglès</i>	Nina	1;11	1.78
	Eve	1;6	1.52
<i>Francès</i>	Grégoire	1;9,18	2.11 (1a gravació)
<i>Alemanys</i>	Katrina	1;5,15	2.01 (1a gravació)
<i>Català</i>	Gisela	2;1,23	1.45
	Guillem	1;11,13	1.86
	Laura	2;4,11	1.49
	Pep	1;10,6	1.54
<i>Espanyol</i>	Eduardo	1;10,12	1.60
	Graciela	2;1,1	1.66
	Carlos	1;10,10	1.35

Taula 31: Primera aparició de subjectes explícits. Grinstead 2004.

Com veiem a la taula 31, l'aparició del primer subjecte explícit varia en funció de l'individu i no podem veure cap línia divisòria clara entre les llengües que són de subjecte nul i les que no ho són.

Per justificar el bandejament del subjecte nul en català i castellà, Grinstead argumenta, tal i com ho fa Ordóñez (1997), que els subjectes es troben a la perifèria esquerra en aquestes llengües i que, a més a més, un sub-segment de les categories funcionals de la perifèria esquerra d'aquestes llengües no està disponible per als infants en els primers estadis del desenvolupament del llenguatge, com a conseqüència d'un retard general en el desenvolupament de la interfície pragmàtico-discursiva.

Grinstead compara les dades del català i el castellà amb les dades de la Nina, una nena anglesa, per mirar de provar que, mentre que la Nina fa un ús notable del subjecte explícit, aquest no apareix en les produccions verbals dels nens catalans. Examinarem ara les dades des d'una nova perspectiva: hem seleccionat tres arxius de cada nen amb una MLU semblant (el primer entre 1,9 i 2; el segon el més pròxim que trobem a 2,2; i el tercer el que més s'aproxima a una MLU de 2,4). Hem seleccionat tres arxius puntuals i no ho hem

dividit en períodes, com hem fet anteriorment, perquè la MLU no és una constant de creixement fix i té molts altibaixos (vegeu les taules 1, 2 i 3 del capítol 2), esbiaixant així qualsevol comparació per períodes. El que ens interessa poder comparar són produccions amb una MLU semblant, per destriar si al mateix nombre de paraules produïdes s'opta, o no, de manera semblant a la producció de subjectes. Per això hem elaborat les taules (32) i (33a-c).

Edat	MLU	Subj. nul		Subj. explícit	
		n	%	n	%
1;11.24	1,91	41	64%	23	36%
2;0.10	2,19	39	21%	43	79%
2;1.29	2,39	66	31%	148	69%

Taula 32: Evolució de la Nina (Grinstead 1998)

Edat	MLU	Subj. nul		Subj. explícit	
		n	%	n	%
2;1.1	1,95	17	65,38%	9	34,62%
2;4.4	2,22	40	70,18%	17	29,82%
2;7.28	2,49	3	60%	2	40%

Taula 33a: Evolució del Pep

Edat	MLU	Subj. nul		Subj. explícit	
		n	%	n	%
2;2.6	1,99	18	94,74%	1	5,26%
2;3.16	2,23	2	28,57%	5	71,43%
2;7.16	2,40	20	71,43%	8	28,57%

Taula 33b: Evolució de l'Àlvar

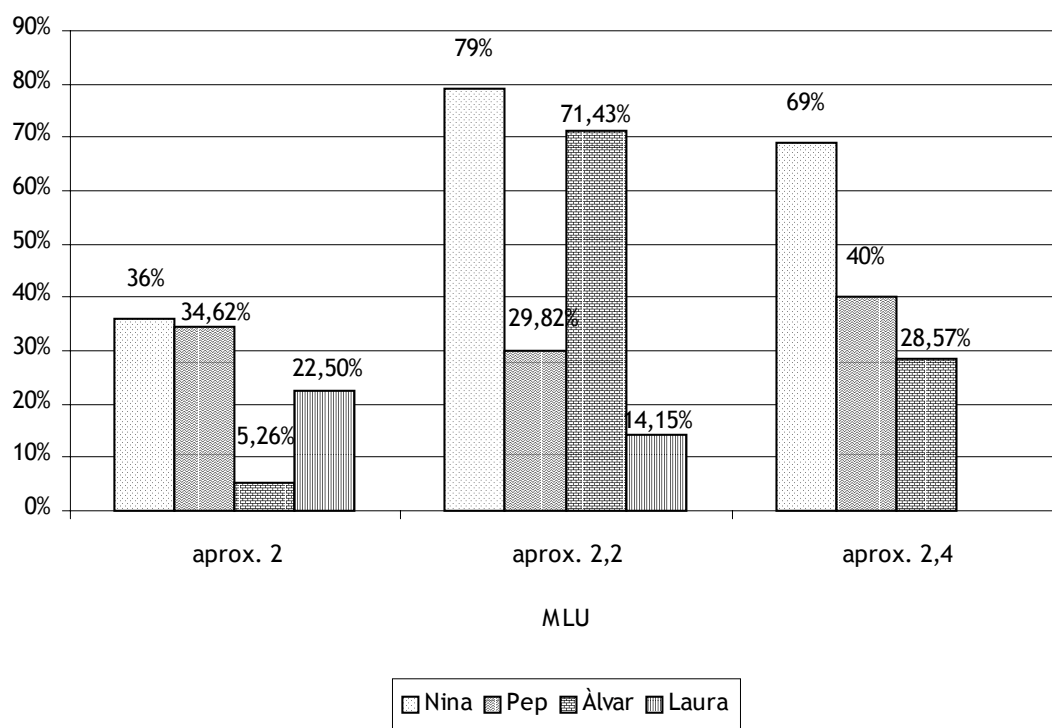
Edat	MLU	Subj. nul		Subj. Explícit	
		n	%	n	%
2;7.20	1,93	31	77,50%	9	22,50%
2;11.17	2,09	91	85,85%	15	14,15%

Taula 33c: Evolució de la Laura¹⁸

Després d'observar aquestes dades, la diferència més notable entre la Nina i els nens catalano-parlants és que la Nina assoleix una MLU al voltant de 2,4 molt més aviat del que ho fan cap dels nens catalans (veiem que el Pep i l'Àlvar tenen una evolució més o menys semblant i que la Laura manifesta un retard en aquest aspecte). Per la resta, no tenim cap

¹⁸ En el període estudiat (des de la primera producció verbal fins als tres anys) la Laura no té cap arxiu registrat amb una MLU al voltant de 2,4; és per això que només hem considerat dos arxius.

evidència que els nens catalans bandegin el subjecte explícit tal com descriu Grinstead (2004). Per tal de facilitar l'anàlisi d'aquestes dades hem elaborat el següent gràfic:

Gràfic 6: Evolució de l'ús del subjecte explícit.

Si ens centrem en les dades del subjecte explícit, veiem que el comportament dels tres nens catalans és absolutament dispar: així doncs, mentre que l'Àlvar només produeix un subjecte explícit en l'arxiu en el que té una MLU de 1,99, veiem que en Pep en realitza un 34,62% (percentatge molt pròxim al 36% de la Nina) i que la Laura fa un entremig (22,50%). Per tant, a partir d'aquestes dades no podem dir que en Pep bandegi l'ús de subjecte explícit de manera diferent del que ho fa la Nina. En els dos estadis posteriors sí que és evident que el percentatge de subjectes explícits és molt superior en la Nina que en els nens catalano-parlants, exceptuant l'Àlvar a l'edat de 2;3.16.

Així doncs, els percentatges de subjecte explícits (excloent la Laura) dels nens catalans quan produeixen una MLU per sobre de 2,4 s'aproximen al percentatge de subjecte explícit

dels adults (31,93%). Això és el que hem d'esperar. Podem considerar que aquest fet deriva d'una correcta i prompta fixació del paràmetre del subjecte nul en els nens catalans mentre que la Nina s'aproxima cada vegada més al 100% de subjectes explícits que s'esperen en la seva llengua.

El que es desprèn de les dades és, doncs, que tant els nens catalans com els nens anglesos comencen produint un nombre de subjectes inferior al que produeixen els adults de les seves respectives llengües tot i que, en un curt període de temps, es produeix una evolució per igualar la seva producció a la dels adults; essent aquesta molt més notable en els nens de llengües que no són de subjecte nul, com l'anglès, ja que l'increment de subjectes explícits passa d'un 36% a un 69%.

El que l'evidència empírica no sembla poder provar és l'absoluta absència dels subjectes en el català i castellà primerenc (vegeu Aguado, Orea i Pine (2002) per a una visió crítica dels arguments que Grisnstead esgrimeix per al castellà). Sense voler entrar en aquest punt en una anàlisi detallada dels subjectes en català i castellà, ens sembla més escaient no estipular un accés limitat a l'interfície pragmàtica, i menys encara quan les prediccions que se'n deriven no estan plenament recolzades per les dades.

Així doncs, en el nostre estudi assumim que la perifèria esquerra és plenament accessible des dels primers estadis del català infantil; la prompta aparició de subjectes necessita no només els mecanismes del sistema computacional, sinó també la sensibilitat per a la interfície pragmàtica que dicta l'ús de subjectes explícits tal i com demostrarem en el següent capítol. El fet que el contrast entre subjectes nuls i explícits respecti les limitacions pragmàtiques de les produccions infantils ha estat ja explicat per Casielles et al. (2005) per al castellà, i, a la vegada, concorda amb el que ja havien dit Grisnstead (1998), Serratrice (2005) per a les llengües de subjecte nul, Müller & Hulk (2001) per a llengües amb possibilitat de caiguda d'objecte, etc.

4. La distribució del subjecte en funció de les classes verbals

L'objectiu d'aquest capítol és observar la distribució dels subjectes explícits en funció del tipus de verbs, és a dir, volem veure si la presència i posició del subjecte en el català infantil indica coneixement de les classes verbals. Per això comprovarem si hi ha una correlació entre els diferents tipus de verbs (transitius, inergatius i inacusatius) i la posició del subjecte (preverbal o postverbal). Contrastarem els resultats dels infants amb els dels adults i observarem si en el període d'adquisició estudiat s'hi observa alguna evolució.

4.1. La tipologia verbal

Un dels temes més estudiats en la lingüística de tradició generativa han estat els verbs inacusatius (Perlmutter (1978), Rosen (1984), Burzio (1986), Belletti (1988), Levin i Rappaport Hovav (1995), Kampers-Manhe (1998), Marandin (2001), Babyonyshev et al. (2001) entre d'altres). Molts i diferents arguments són els que s'han esgrimit per tal de delimitar aquesta classe verbal (selecció d'auxiliar, criteris semàntics, selecció d'argument, etc.), sense voluntat d'entrar ara en la discussió al voltant dels verbs inacusatius presentarem una classificació dels diferents tipus de verb, basant-nos en les definicions de Rosselló (2002), i la prendrem com a base per a l'anàlisi de les nostres dades. Hem classificat els verbs en tres grans grups:

- Transitius: Hem considerat com a construccions transitives totes aquelles que assignen dos papers temàtics: un d'extern (el subjecte) i un d'intern que pot ser realitzat en cas acusatiu (17a) o en cas partitiu quan aquest es correspon a un sintagma indeterminat (17b).

(17)	a.	Busco un altre conte.	(Pep, 2;5.4)
		Sí que el tinc.	(Pep, 2;5.4)
		Jo vull el tractor i el plàtano. [% "tato"]	(Àlvar, 2;6.25)
		<no vull> [/?] No vull a [/?] crispis.	(Laura, 2;11.17)

b.	Jo no en trobo aquí de cargols.	(Pep, 2;7.28)
	Sí que en tinc.	(Àlvar, 2;6.25)
	Ara ja en tens, mira.	(Laura, 3;0.2)

- Inacusatius: Hem considerat com construccions inacusatives¹⁹ totes aquelles que tenen un argument intern al SV que concorda amb el verb i no pot rebre cas acusatiu. Aquest complement, en el cas de ser indeterminat, permet una clització amb *en*. Si ens atenem a una descripció semàntica d'aquests verbs, hem inclòs aquí tots els que designen assoliments o estats, incloent entre aquests darrers els predicats psicològics del tipus *agradar* (per una descripció més acurada dels verbs psicològics vegeu Belletti i Rizzi (1987) i Rosselló (2002)). A (18) hi ha alguns exemples de verbs que hem analitzat com a verbs inacusatius.

(18)	Anava amb un carro.	(Pep, 2;9.10)
	M'agrada molt això? [% "m'agada"]	(Àlvar, 2;3.16)
	Va a venir la mami@c meva.	(Àlvar, 3;0.13)
	Hi ha l' Anna.	(Laura, 3;0.2)

Una característica de les construccions inacusatives en català és que podem trobar el subjecte tant en posició preverbal com postverbal (19a-b).

(19)	a.	Els cotxes arriben.
	b.	Arriben els cotxes.

Tot i això, aquests verbs presenten una de les poques restriccions pel que fa la posició del subjecte en català: els SN subjecte indeterminats que acompanyen un verb inacusatiu han d'aparèixer en posició postverbal tal i com es veu en el contrast entre (20) i (21), exemples agafats de Rosselló (2002).

(20)	a.	Van arribar (força) cartes per ella.
	b.	Han aparegut esquerdes.
	c.	Falta pa.

¹⁹ En la terminologia *construccions inacusatives* incloem tant els verbs inacusatius com els SV de construccions inacusatives (estatives amb *hi*, presentacionals amb *se*, passives perifràstiques i pronominals, alternants intransitius de l'alternança causativa i ergatives inherents).

- (21) a. * (Força) cartes van arribar per ella.
 b. * Esquerdas han aparegut.
 c. * Pa falta.

- Inergatiu: Hem classificat sota aquesta etiqueta tots aquells verbs que designen activitats i no tenen possibilitat de realitzar cap argument en cas acusatiu. En podeu veure alguns exemples a (22).

(22)	Estan dormint a tots.	(Pep, 2;1.1)
	I aquest corre.	(Pep, 2;10.15)
	Ja he dinat.	(Àlvar, 2;6.25)
	<A a eia> [/?] no parla.	(Laura, 2;11.17)

El punt de generació dels subjectes difereix segons les classes verbals: així doncs, mentre els verbs transitius i inergatiu el projecten a la posició d'especificador de Sv, els inacusatiu el projecten a una posició interna a SV.

Tal i com han fet Lorusso et al. (2005) hem deixat al marge del nostre estudi els verbs copulatiu (el verb *ser* i els verbs que Ramos (2002) classifica sota l'etiqueta de *quasicopulatiu* (*estar, semblar*, etc.)) com els de (23). Tot i que aquests verbs representen un 18,04% (284) del total de verbs produïts, el fet que tinguin molt poca càrrega semàntica i que funcionin bàsicament com a còpules els fa poc interessants per al nostre estudi.

(23)	Ja estan desperts.	(Pep, 2;7.8)
	És gros aquest cotxe. [% “es gos”]	(Àlvar, 2;6.25)
	No hi és, no.	(Laura, 2;6.25)
	És gran, veus?	(Laura, 3;0.2)

Tampoc hem tingut en compte els verbs atmosfèrics com els de (24), arran de la dificultat de classificar-los en un dels tres tipus de verbs ja mencionats.

(24)	Està plovent. [% “esta pluvlent”]	(Pep, 2;3.10)
	S'està fent de nit.	(Pep, 2;5.4)
	Fa molt de vent al mar. [% “fa mol a ven a mars”]	(Àlvar, 2;7.16)

4.2. Antecedents en l'adquisició

Malgrat que hi ha poca bibliografia sobre l'adquisició de la posició del subjecte en funció del tipus de verb, sí que hem trobat dos estudis la línia de recerca dels quals és molt semblant a la que nosaltres emprenem en aquest capítol. Bel (2003) estudia ja la distribució de la posició del subjecte segons les classes verbals en català (taula 34) i castellà (taula 35). Per fer això es centra, només, en dues nenes del corpus que estudia: la Júlia, per al català, i la Maria, per al castellà.

	Preverbals		Postverbals	
	n	%	n	%
Inacusatius	13	46,43%	15	53,57%
Inergatius	17	65,83%	9	34,62%
Transitius	29	76,32%	9	23,68%

Taula 34: Distribució dels subjectes segons les classes verbals en català infantil. Bel (2003)

	Preverbals		Postverbals	
	n	%	n	%
Inacusatius	16	37,21%	27	62,79%
Inergatius	8	72,73%	3	27,27%
Transitius	11	57,89%	8	42,11%

Taula 35: Distribució dels subjectes segons les classes verbals en castellà infantil. Bel (2003)

Aquests resultats semblen indicar que la posició del subjecte varia segons la classe verbal i que amb els inacusatius la tendència predominant és la d'un subjecte postverbal, mentre que amb els inergatius i els transitius hi ha una preferència pel subjecte preverbal. Tot i amb això, extreure conclusions amb un únic nen com a mostra potser és massa agosarat. Creiem que l'ampliació de la nostra base empírica a tres nens (1612 oracions enunciatives analitzades, de les quals 479 amb subjecte explícit) pot ajudar a confirmar o a matisar les conclusions de Bel (2003).

Lorusso et al. (2005) estudien també la posició del subjecte en correlació amb les diferents classes verbals per a l'italià (taula 36 i 37) i obtenen uns resultats semblants als que Bel (2003) havia trobat per al català.

	Diana		Martina		Raffaello		Rosa		Total	
	Prev.	Postv.	Prev.	Postv.	Prev.	Postv.	Prev.	Postv.	Prev.	Postv.
Inacusatius	31%	69%	32%	68%	35%	65%	37%	63%	34%	66%
Inergatius	60%	40%	80%	20%	95%	5%	73%	27%	79%	21%
Transitius	73%	27%	75%	25%	67%	33%	74%	26%	72%	28%

Taula 36: Distribució dels subjectes segons les classes verbals en italià infantil. Lorusso et. al (2005)

	Preverbals	Postverbals
Inacusatius	43%	57%
Inergatius	83%	17%
Transitius	63%	37%

Taula 37: Distribució dels subjectes segons les classes verbals en italià adult. Lorusso et. al (2005)

Com en català, els resultats per a l'italià infantil mostren que amb els verbs inacusatius els subjectes tendeixen a aparèixer en posició postverbal mentre que amb els verbs inergatius i transitius ho solen fer en posició preverbal, tal i com passa en l'italià adult. Així doncs, del seu estudi, en podem deduir que els nens arriben molt aviat a una distribució del subjecte molt semblant a la dels adults i que, des d'un principi, en distingeixen les classes verbals.

4.3. Resultats

4.3.1. La distribució dels subjectes en funció de les classes verbals en català infantil

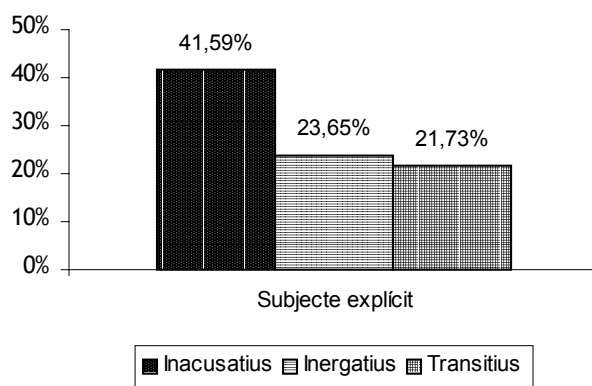
Abans d'endinsar-nos en l'anàlisi de la posició del subjecte en funció dels diferents tipus de verb, observarem si, com passa en italià, trobem diferències entre el nombre de subjectes explícits realitzats amb cada tipus de verb. Els resultats apareixen a la taula 38.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Inacusatius								
Subjecte explícit	111	48,90%	32	55,17%	30	22,90%	173	41,59%
Subjecte nul	116	51,10%	26	44,83%	101	77,10%	243	58,41%
Inergatius								
Subjecte explícit	29	29,00%	9	42,86%	10	12,20%	48	23,65%
Subjecte nul	71	71,00%	12	57,14%	72	87,80%	155	76,35%

Transitius								
Subjecte explicit	77	22,25%	21	18,92%	38	22,49%	136	21,73%
Subjecte nul	269	77,75%	90	81,08%	131	77,51%	490	78,27%

Taula 38: Subjecte explícit vs. subjecte nul en funció del tipus de verb en català infantil.

Tot i la variabilitat que s'observa entre els individus, els nostres resultats mostren una percentatge més alt de subjectes explícits amb verbs inacusatius (41,59%), que amb verbs inergatius (23,65%) o transitius (21,73%). Això es pot veure de manera més clara al gràfic 7. Aquests resultats coincideixen amb els que presenta Lorusso (2005) per a l'italià infantil (36% de subjectes explícits amb verbs inacusatius vs. 25% amb inergatius i 22% amb transitius).

Gràfic 7: Subjecte explícit en funció del tipus de verb.

Tal i com explica Lorusso (2005), el major nombre de subjectes realitzats explícitament amb verbs inacusatius és, probablement, conseqüència del fet que el subjecte d'un verb inacusatiu s'adjunta a la posició d'objecte de V i rep cas partitiu en aquesta posició. Si aquest paral·lelisme amb els objectes és tal i com acabem d'explicar, és lògic que trobem aquest major percentatge de subjectes realitzats amb verbs inacusatius ja que, com veurem al punt 4.3.3., l'omissió d'objecte és menys freqüent que l'omissió de subjecte.

Tot seguit, presentem la distribució del subjecte en funció de les diferents classes verbals i comparem els resultats de nens (taula 39) i adults (taula 40). En les dades que presentarem

a partir d'ara i per tal d'evitar un biaix en els resultats, no hem comptabilitzat aquells subjectes que han d'aparèixer forçosament en posició preverbal: d'una banda els subjectes de verbs inacusatius realitzats pel pronom partitiu *en* (vegeu-ne alguns exemples a (25)) i d'altra banda els subjectes de les oracions subordinades realitzats per un pronom relatiu, com els de (26).

- (25) a. Que no n'hi ha. [= busca] (Pep, 1;11.6)
 b. Me'n falta un. (Àlvar, 2;7.29)
 c. Encara en queden dos, eh! (Laura, 3;0.2)
- (26) a. Un dia el mussol que &cant +... // que canta. (Pep, 2;5.4)
 b. La Coni que no ve a sopar. (Pep, 2;7.28)
 c. Un senyor que canta. (Àlvar, 2;9.11)

Els resultats que hem obtingut apareixen a les taules 39 i 40.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Inacusatius								
Subjecte preverbal	17	18,28%	10	34,48%	15	51,72%	42	27,81%
Subjecte postverbal	76	81,72%	19	65,52%	14	48,28%	109	72,19%
Inergatius								
Subjecte preverbal	12	57,14%	3	50,00%	7	70,00%	22	59,46%
Subjecte postverbal	9	42,86%	3	50,00%	3	30,00%	15	40,54%
Transitius								
Subjecte preverbal	49	71,01%	18	90,00%	23	60,53%	90	70,87%
Subjecte postverbal	20	28,99%	2	10,00%	15	39,47%	37	29,13%

Taula 39: Subjecte preverbal vs. subjecte postverbal en funció del tipus de verb en català infantil.

	Mare_08		Mare_05		Rosa		Mare_03		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Inacusatius										
Subjecte preverbal	2	16,67%	13	56,52%	5	41,67%	9	60,00%	29	46,77%
Subjecte postverbal	10	83,33%	10	43,48%	7	58,33%	6	40,00%	33	53,23%
Inergatius										
Subjecte preverbal	3	60,00%	7	87,50%	4	80,00%	0	0,00%	14	73,68%
Subjecte postverbal	2	40,00%	1	12,50%	1	20,00%	1	100,00%	5	26,32%
Transitius										
Subjecte preverbal	13	43,33%	20	76,92%	6	60,00%	6	42,86%	45	56,25%
Subjecte postverbal	17	56,67%	6	23,08%	4	40,00%	8	57,14%	35	43,75%

Taula 40: Subjecte preverbal vs. subjecte postverbal en funció del tipus de verb en català adult.

A la taula 39 es pot veure que, en el català infantil, hi ha una diferència estadísticament significativa entre la proporció de subjectes preverbals amb verbs inacusatius respecte als inergatius (khi quadrat 13,254, valor-p = 0,0003) i respecte als transitius (khi quadrat 51,272, valor-p < 0,0001). En canvi, amb els adults, només trobem una diferència significativa a nivell estadístic entre els inacusatius i els inergatius (khi quadrat 4,229, valor-p = 0,0397). La diferència entre els inacusatius i els transitius no és estadísticament rellevant (khi quadrat 1,257, valor-p = 0,2623). Així doncs, un dels nostres resultats principals és que la posició del subjecte en català infantil depèn del tipus de verb: observem que hi ha un 27,81% de subjectes preverbals amb verbs inacusatius, per un 59,46% amb verbs inergatius i un 70,87% amb verbs transitius, sent aquesta diferència estadísticament rellevant.

També sobresurt d'aquestes dades el fet que hi ha diferències notòries en la distribució del subjecte entre nens i adults. D'entre aquestes, en destaca el fet que els infants optin de manera molt més clara per produir un subjecte postverbal amb els verbs inacusatius (72,19%) del que ho fan els adults (53,23%), éssent aquesta diferència significativa a nivell estadístic (khi quadrat 7,110, valor-p = 0,0077). Tot i que tant nens com adults prefereixen el subjecte preverbal amb els verbs transitius (70,87% els infants i 56,25% els adults) i inergatius (59,46% els infants i 73,68% els adults), la diferència de percentatges amb els verbs transitius és també significativa a nivell estadístic (khi quadrat 4,622, valor-p = 0,0316), mentre que no ho és l'observada amb els verbs inergatius (khi quadrat 1,106, valor-p = 0,2929). A continuació, a la secció 4.3.2., entrarem en més detall en observar les diferències entre nens i adults.

4.3.2. L'evolució de la distribució del subjecte en funció de les classes verbals

Per tal de mirar d'esbrinar en quin moment del desenvolupament la posició del subjecte entra en correlació amb el tipus de verb, tot seguit compararem la primera etapa (taula 41) i la segona etapa (taula 42) de desenvolupament dels nens.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Inacusatiu								
Subjecte preverbal	2	9,09%	5	41,67%	12	70,59%	19	37,25%
Subjecte postverbal	20	90,91%	7	58,33%	5	29,41%	32	62,75%
Inergatiu								
Subjecte preverbal	1	25,00%	2	40,00%	1	33,33%	4	33,33%
Subjecte postverbal	3	75,00%	3	60,00%	2	66,67%	8	66,67%
Transitiu								
Subjecte preverbal	2	15,38%	10	90,91%	3	30,00%	15	44,12%
Subjecte postverbal	11	84,62%	1	9,09%	7	70,00%	19	55,88%

Taula 41: Subjecte preverbal vs. subjecte postverbal en funció de la tipologia verbal. Primera etapa.

La primera dada que ens crida l'atenció és el fet que en la primera etapa hi ha una preferència pels subjectes postverbals amb els tres tipus de verb estudiats: inacusatiu, inergatiu i transitiu sense que es doni cap diferència rellevant a nivell estadístic entre els tres tipus. De l'estudi d'aquesta primera etapa en podem deduir que la relació de subjecte està ben establerta perquè no hi ha cap problema de concordança destacable. Contràriament al que exposen Bel i Rosado (2006) no hem trobat un percentatge significatiu d'errors de concordança amb subjectes en plural quan aquests apareixen en posició postverbal (vegeu alguns exemples de bona concordança a (27)), tot i que, coincidint amb les seves dades, sí que hem constatat que el nombre de subjectes postverbals en plural és molt baix.

- (27) Un nen dolent que hem saltat tots junts i m'ha tirat. (Pep, 2;2.3)
 Hi han cotxes. [% "aian cotxes"] (Àlvar, 2;2.28)

Pel que fa als errors de concordança entre subjecte i verb -és a dir errors en la concordança de nombre i persona- de tot el període estudiat (primera i segona etapa) n'hem trobat només 6, un 1,26% del total d'oracions amb subjectes explícits. Tot i que un 66,67% d'aquests errors s'han donat amb subjectes postverbals en plural (28), també n'hem trobat amb subjectes preverbals (29).

- (28) I les rates fa +... (Pep, 2;5.4)
 No que jo no la sap. (Laura 3;0.2)

- (29) Se n'ha anat els bens. (Pep, 2;5.4)
 Va tocar les campanes de les dotze. (Pep, 2;9.10)
 Encara falta molts dies. (Pep, 3.0.27)
 Ara no hi és les pilotes. [% “a no hi es pilotes”] (Laura 3;0.2)

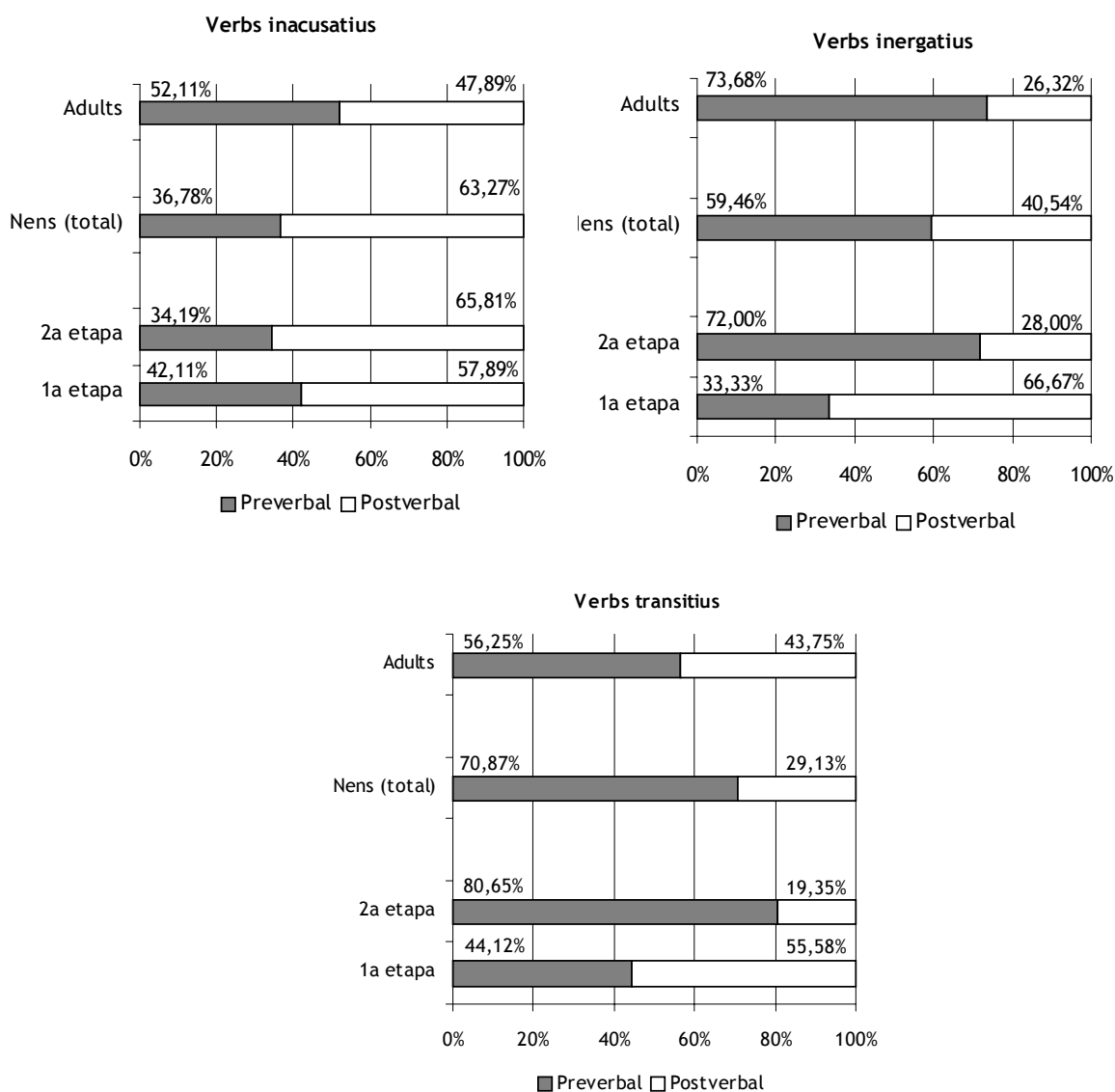
A la taula 42 podem veure la distribució del subjecte en la segona etapa.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Inacusatius								
Subjecte preverbal	15	21,13%	5	29,41%	3	25,00%	23	23,00%
Subjecte postverbal	56	78,87%	12	70,59%	9	75,00%	77	77,00%
Inergatius								
Subjecte preverbal	11	64,71%	1	100,00%	6	85,71%	18	72,00%
Subjecte postverbal	6	35,29%	0	0,00%	1	14,29%	7	28,00%
Transitius								
Subjecte preverbal	47	83,93%	8	88,89%	20	71,43%	75	80,65%
Subjecte postverbal	9	16,07%	1	11,11%	8	28,57%	18	19,35%

Taula 42: Subjecte preverbal vs. subjecte postverbal en funció de la tipologia verbal. Segona etapa.

Si passem a analitzar les dades de la segona etapa, observem que amb els verbs transitius i els inergatius els nens opten per realitzar un subjecte preverbal (80,65% amb els transitius i 72,00% amb els inergatius), mentre que amb els inacusatius només realitzen un 23,00% de subjectes preverbals. És a dir, pel que fa a la distribució del subjecte en funció del tipus verbal trobem una diferència significativa a nivell estadístic tant entre els verbs inacusatius i els inergatius (khi quadrat 21,786 valor-p < 0,0001), com entre els inacusatius i els transitius (khi quadrat 64,064 valor-p < 0,0001).

El gràfic de la pàgina següent resumeix les dades presentades fins ara.

Gràfic 8: Percentatges de subjectes preverbals vs. subjectes postverbals segons les classes verbals

Si comparem els resultats de la primera etapa amb els dels adults trobem que el nombre de subjectes preverbals amb verbs inergatius és significativament més elevat en els adults que en els nens (khi quadrat 4,918 valor- $p = 0,0266$). En canvi, la diferència no és rellevant amb els verbs transitius (khi quadrat 1,409 valor- $p = 0,2353$), ni amb els verbs inacusatius (khi quadrat 1,038 valor- $p = 0,3083$).

En canvi, si comparem els resultats de la segona etapa amb els dels adults es giren les tornes: la diferència entre els subjectes preverbals amb els verbs inergatius deixa de ser rellevant a nivell estadístic (khi quadrat 0,015 valor-p = 0,9011), en ambdós casos els percentatges de subjectes preverbals superen per poc el 70%; mentre que destaca l'augment de subjectes postverbals amb els verbs inacusatius per part dels infants (77,00%) que fa que la diferència amb els adults (53,23%) sigui rellevant a nivell estadístic (khi quadrat 9,925 valor-p = 0,0016), així com també passa a ser rellevant la diferència en la distribució del subjecte amb els verbs transitius (khi quadrat 12,044 valor-p = 0,0005).

Així doncs, si ens atensem a la correlació entre el tipus de verb i la distribució del subjecte, podem dir que les classes verbals en català es distingeixen ja des de ben aviat, el que seria la nostra segona etapa, és a dir, a partir d'una MLU de 2,5. Aquests resultats són coherents amb els de Bel (2003) per al català i castellà (tot i que no en fa la separació per etapes) i amb els que va trobar per a l'italià Lorusso (2005), malgrat que en el seu estudi per etapes²⁰ les diferències entre classes verbals es donen des del primer moment i són rellevants a nivell estadístic en totes les edats. Tant en català com en italià, la diferència més destacada entre nens i adults és que els nens produeixen un nombre més elevat de subjectes postverbals amb els verbs inacusatius del que ho fan els adults, éssent aquesta diferència significativa a nivell estadístic tal i com ja hem exposat en el punt 4.3.1.

El fet que els inacusatius tinguin un comportament singular, ens fa pensar en els problemes que Borer i Wexler (1987) i Babyonyshev et al. (2001) troben en el processament de verbs inacusatius i de passives en la gramàtica infantil. Borer i Wexler (1987) proposen la Hipòtesi de l'Endarreriment de cadenes A (*A-Chain Delay Hypothesis*), segons la qual els nens tenen dificultats en la representació de les cadenes-A fins als cinc anys, aproximadament. Això repercuteix bàsicament en les dues estructures ja mencionades: les oracions passives i les construccions inacusatives. Els problemes dels nens per representar verbs inacusatius que continguin una cadena argumental van quedar demostrats en el treball

²⁰ Lorusso (2005) divideix el seu corpus en tres etapes en funció de l'edat (entre 18 i 24 mesos, entre 24 i 30 i entre 30 i 36) i no basant-se en criteris de MLU com hem fet nosaltres.

de Babyonyshev et al (2001) per al rus. La omisió de la marca de cas nominatiu amb verbs inacusatius que fan tant els nens japonesos, Miyamoto et al. (1999), com coreans, Lee i Wexler (2001), i que no es produeix amb la resta de classes verbals, aporta més evidència sobre les particularitats dels verbs inacusatius i els problemes que això presenta en l'adquisició del llenguatge.

La dificultat amb les passives ha estat registrada en diferents llengües, en català (una llengua que fa servir poques passives) trobem només els estudis de Prat-Sala i Hahn (2006), amb un experiment que demostra la tardança en la comprensió de les passives en català (per a l'espanyol, vegeu també Pierce 1992).

Wexler (2004) reformula les propostes de Borer i Wexler (1987) i de Babyonyshev et al. (2001) amb el Requeriment Universal de Fase (*Universal Phase Requirement*).

- (30) Requeriment Universal de Fase (RUF, Wexler 2004)
(vàlid per a infants fins als 5 anys)

v defines a phase, whether v is defective or not.

v defineix una fase, tant si v és defectiu com si no.

v es considera defectiu amb els verbs inacusatius. Amb el RUF, Wexler (2004) dóna compte de la facilitat que tenen els infants en pujar un subjecte però preveu dificultats amb un ventall d'estructures com els inacusatius. El RUF actua conjuntament amb la Condició d'Impenetrabilitat de Fase (*Phase Impenetrability Condition*) de Chomsky (1999) per garantir les prediccions necessàries pel que fa a les passives, construccions d'elevació i construccions inacusatives.

- (31) Condició d'Impenetrabilitat de Fase (CIF).
(Definició adaptada de Wexler 2004)

When working at a phase, only the edge (the head and spec(s)) of the next lower phase are available for analysis, and nothing lower than the edge. In particular the complement isn't available.

Quan es treballa en una fase, només els límits (el nucli i l'especificador(s)) de la fase que és immediatament inferior queden disponibles per a l'anàlisi, i res per sota d'aquest límit resta desocupat. Especialment, el complement no està disponible.

Si el RUF és correcte, els inacusatius projecten Svs no defectius ja que l'argument d'un verb inacusatiu s'adjunta com a complement al verb; aleshores l'elevació des de dins del Sv només es pot donar en circumstàncies especials, com quan té un efecte interpretatiu en el resultat (32).

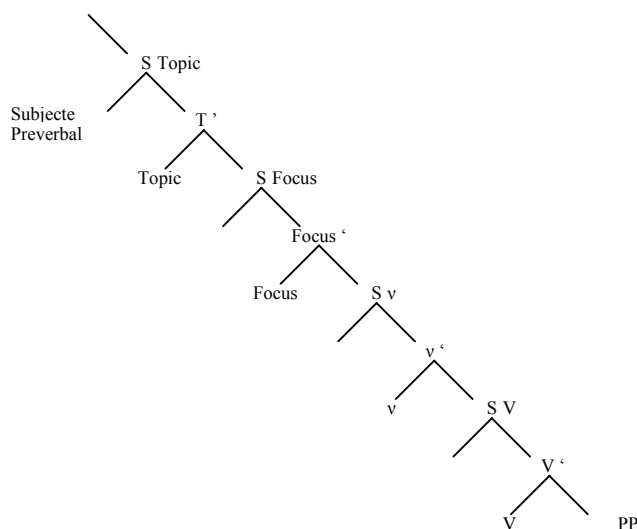
(32) Chomsky 1999

Optional operations can apply only if they have an effect on outcome; in the present case, v^ may be assigned an EPP-feature to permit successive-cyclic A'-movement or INT[erpretation] (under O[bject] S[hift]).*

Les operacions opcionals es poden aplicar només si tenen un efecte en el resultat; en el cas present, v^* podria tenir assignat un tret-PPA (Principi de Projectió Ampliada) que permetés un moviment de A' successiu o una [INT]erpretació (sota el control de D[esplaçament] d'O[bjecte]).

Així doncs, excepte quan l'argument d'un verb inacusatiu és trasllada com a resultat d'un moviment A', la pujada quedarà bloquejada.

(33)

Assumim, doncs, que la perifèria esquerra de l'oració inclou una sèrie de projeccions funcionals com passa sota l'aproximació cartogràfica de Rizzi (1997) o d'altres. Més concretament, nosaltres assumim que existeixen STopic i SFocus que poden actuar com a llocs d'arribada dels subjectes (preverbals). Aquestes dues posicions comporten un valor semàntico-pragmàtic, és a dir, la pujada d'un argument que acompanya un verb inacusatiu a aquestes posicions suposa un efecte interpretatiu en el resultat. D'aquesta manera, la pujada dels subjectes a la posició preverbal pot ser explicada i no es contradiu amb el RUF.

De fet, alguns dels autors que han estudiat el paràmetre del subjecte nul han argumentat que tots els subjectes preverbals en llengües de subjecte nul romàniques apareixen en posició preverbal com a resultes d'un desplaçament d'A' (vegeu Solà 1992, Alexiadou & Anagnostopoulou 1998 o Ordóñez & Treviño 1999 entre d'altres). En aquesta línia, nosaltres diem que els subjectes preverbals amb verbs inacusatius han pujat a través d'un moviment d'A' a una posició discursiva i, per tant, no són problemàtics per a una anàlisi que assumeixi el RUF en la gramàtica infantil.

Hi ha encara un altre argument per aduir que la distribució dels subjectes en català infantil no entra en conflicte amb el RUF, i és que el RUF és vàlid per a nens fins a una edat de maduració al voltant dels 5 anys que coincideix amb el període en què s'ha constatat que les construccions passives són problemàtiques. Els nostres resultats, però, proven que la ràtio de subjectes preverbals és baixa per als verbs inacusatius només durant la primera etapa, abans d'arribar a una MLU per sobre 2,5. Aquest període és, doncs, abans de que els efectes del RUF desapareguin.

No tenim, però, cap explicació satisfactòria pel fet que en la primera etapa el nombre de subjectes postverbals amb tots els tipus de verb sigui més elevat que en la gramàtica adulta. Aquesta discrepància entre nens i adults no ha estat descrita encara en altres llengües romàniques com l'italià o l'espanyol i, per tant, ha de ser entesa com un nou resultat. Tampoc podem explicar de manera satisfactòria, les discrepàncies en la distribució del subjecte amb verbs transitius i inacusatius entre la segona etapa dels infants i els adults, a

no ser que pugui ser atribuït a un esglaó més de l'adquisició i que necessitem d'una tercera etapa per a poder conjuntar ambdós resultats.

El que els nostres resultats ens permeten, doncs, és argumentar que els nens són capaços de reproduir els patrons sintàctics i pragmàtics de les llengües romàniques. No hem trobat cap cas en els que els nens produeixin una seqüència on el subjecte aparegués en una posició inapropiada ni a nivell sintàctic (vegeu taula 43, punt 4.3.3.) ni a nivell pragmàtic; els subjectes preverbals en català normalment són interpretats com a tòpics i que els subjectes postverbals com a focus (vegeu Solà (1992), Vallduví (2002)). A (34) veiem alguns exemples de com el subjecte és interpretat com a focus i a (35) en veiem alguns en els que és interpretat com a tòpic.

- (34) a. *CHI: Paf@c. [= llença l' excavadora] (Pep, 2;9,10)
 *EXA: Ei, ei, ei!
 *CHI: Ei, ei! [= repeteix]
 *EXA: Cuida bé els juguets.
 *CHI: brrr@c .
 *CHI: Ara jugaran *aquests*.
 b. *GAV: Qui s'ho menjarà això? (Àlvar, 2;5,13)
 *CHI: Jo.
 *GAV: Tu?
 *CHI: Jo, me menjaré *jo*.
 c. *MAR: A la una, a les dues, a les tres! [= tira el tovalló a j] (Laura, 3;0.2)
 *CHI: 0. [= xiscla]
 *CHI: Me l'ha donat *el Joan*. [= agafa el tovalló]
 *MAR: No, què és meu!
- (35) a. *Jo* me'n vaig. (Pep, 2;5.4)
 b. *EXA: Tu vas molt depressa. (Pep, 2;10.4)
 *EXA: Me n'ensenyes un altre?
 *CHI: 0 .
 %act: El nen juga amb un cotxe
 *CHI: Té. [= dóna el cotxe a e]
 *EXA: Gràcies.
 *CHI: *Aquest* ja s' ha acabat.
 c. *FER: Vaig a sortir. (Àlvar, 2;11.13)
 *EXA: Ja t' has cansat?
 *FER: Sí.
 *CHI: *Jo* també m' he cansat.
 d. %act: Va cap el sofà (Laura, 3;0.2)

- *MAR: Oh, vas molt depressa em sembla, eh?
 *CHI: No.
 *MAR: Què, trec el davantal?
 *CHI: No!
 *MAR: Per què no?
 *CHI: Que no, meu.
 *CHI: Que *jo* marxaré eh?
 e. I *aquest*, veus, *aquest* va bé així. (Laura, 3;0.2)

4.3.3. L'ordre de constituents en les oracions transitives

Abans de concloure aquest capítol, ens aturarem un moment en una anàlisi més minuciosa de les oracions transitives amb tots els constituents obligatoris realitzats (un 6,80% respecte el nombre total de produccions analitzades). El primer que observem és que els infants no produeixen cap oració amb l'estructura VSO, malformada en català -recordem que els subjectes postverbals en català no poden aparèixer abans de l'objecte-.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
SVO	40	58,82%	16	76,19%	9	36,00%	65	57,02%
VOS	7	10,29%	0	0,00%	2	8,00%	9	7,89%
SOV	0	0,00%	1	4,76%	0	0,00%	1	0,88%
SCli ²¹ V	11	16,18%	1	4,76%	9	36,00%	21	18,42%
VSO	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
OVS	4	5,88%	2	9,52%	0	0,00%	6	5,26%
ClivS	6	8,82%	1	4,76%	5	20,00%	12	10,53%
OSV	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
ClivS	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

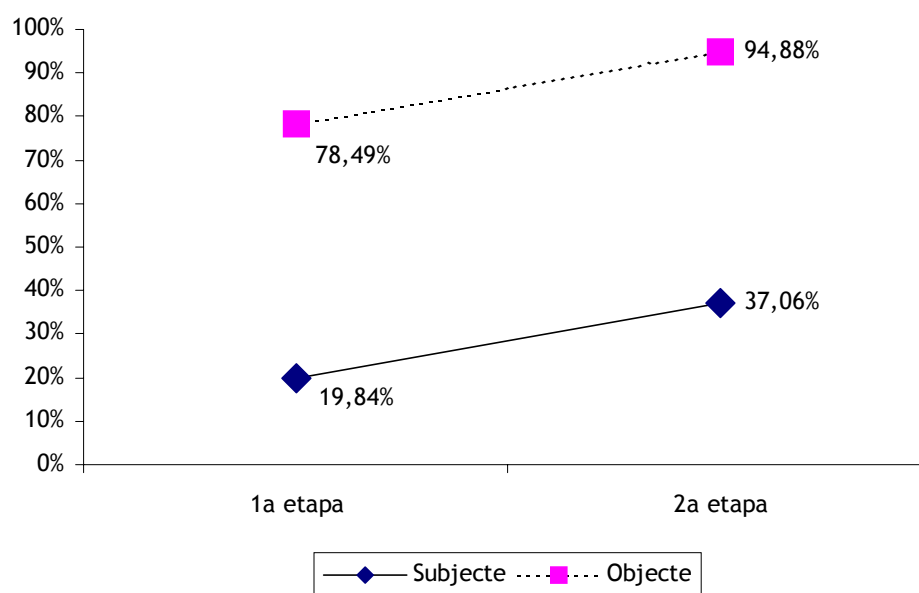
Taula 43: Ordre de constituents en oracions transitives en català infantil.

Destaca, també, el fet que el que és considerat l'ordre canònic en català (SVO) és el més comú en català infantil (57,02%), molt per sobre dels ordres SOV -SOV i SCliV- (19,30%) i OVS -OVS i ClivS - (15,79%) que són els altres ordres percentualment més destacats. Alguns exemples d'oracions amb ordre SVO els trobem a (36)

²¹ Cli = Clític

- (36) Jo vull xupete . (Pep, 2;9.10)
 Avi té un tractor per tallar herba. [% “tato”] (Àlvar, 2;6.25)
 Nen renta les dents. [% “nen ata les dents”] (Laura, 2;5.8)

A l'igual que passa amb la caiguda de subjecte obligatori en les llengües que no són de subjecte nul, també s'ha constatat la caiguda d'objecte amb verbs transitius. Bloom (1990) comptabilitza uns percentatges entre el 8% i el 15% -segons l'individu- d'objectes obligatoris no realitzats per a l'anglès. Pel que fa a les llengües romàniques, ha estat especialment estudiada la caiguda de clític d'objecte directe: Jakubowicz et al. (1996); Lyczkowski (1999) Schaeffer (2000), Wexler et al. (2004), entre d'altres. El gràfic 9 ens permetrà observar si la caiguda d'objecte, clític o no, també es troba en els nens catalans que hem estudiat.

Gràfic 9: Percentatge de subjecte i objecte explícit²².

Tal i com la bibliografia prèvia ja havia establert per a l'anglès (Bloom (1990), Hyams i Wexler (1993)), veiem que la caiguda d'objecte obligatori també es dona en català. Tot i que trobem que el percentatge d'elisió d'objecte obligatori²³ disminueix amb l'edat, tal i

²² Com és obvi, els percentatges d'elisió d'objecte només fan referència als verbs transitius mentre que el d'elisió de subjecte fan referència a tots els verbs.

²³ Deixem de banda aquí l'anàlisi de la caiguda de clític d'objecte en català. Vegeu Wexler et al. (2004) per un anàlisi d'aquest fenomen.

com passa amb el subjecte, no podem comparar-los ja que l'elisió de subjecte triplica amb escreix l'elisió d'objecte. Així doncs, aquestes dades no fan més que corroborar el que ja és conegut, que l'elisió de subjecte és molt més comuna que l'elisió d'objecte.

D'entre els objectes directes realitzats en destaca que un 31,86% siguin objectes directes preverbals, malgrat que quan l'OD és preverbal normalment és un OD pronominalitzat realitzat per un clític, com ja hem vist a la taula 43 i exposem de manera més clara a la taula 44.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Objecte preverbal	81		21		71		173	
... = pronom	70	86,42%	15	71,43%	67	94,37%	152	87,86%

Taula 44: Objecte directe preverbal en català infantil.

Podem veure alguns exemples d'OD pronominalitzats a (37).

- (37) Espera que l'ompliré una mica més. (Pep, 3;0.27)
 Me'l menjaré jo. (Àlvar, 2;5.13)
 L'ha planxat l'Anna. [% "l'ha xanxat l'Anna"] (Laura, 2;7.20)

Com hem vist a la taula 44, poques són les ocasions en les que podem trobar que els nens produeixen una oració amb un objecte directe preverbal sense pronominalitzar i que, en tot cas, es podrien explicar a través d'una voluntat clara d'emfatitzar sobre l'OD. Com veiem en els exemples de (38), l'OD preverbal no pronominalitzat és, clarament, alguna cosa que crida l'atenció del nen o sobre la que el nen vol cridar l'atenció del seu interlocutor i que, per tant, desplaça a una posició de focus²⁴.

- (38) a. [% "lola", s'ajup per agafar una joguina de la capsa, mà dreta].(Pep, 1;10.6)
 *CHI: Un peixet. [% "a patet"]
 *CHI: *Un peixet* ha trobat el Pep.
 [% "a patet ha tubat el pep", mirant un peixet que té a les mans] .

²⁴ Assumim que va a parar a focus, i no a tòpic, seguint el criteri segons el qual els elements desplaçats a tòpic tenen represa de clític.

- b. Una [<] cacota <ha feda> [/?] ha fet el Pep. (Pep, 2;1.1)
- c. *EXA: T'agrada la mandarina? (Àlvar, 2;5.13)
 *CHI: Sí.
 *EXA: Ah!
 *EXA: A mi també.
 *EXA: A mi també m'agrada.
 *CHI: *La teva bossa* <&n #> [/?] no veig.
 *EXA: No veus la meva bossa?
 *CHI: Sí.
 *EXA: Està aquí terra.
 *CHI: No veig.
- d. *CHI: Oi ja té una bata! [= agafa un altre nino] (Laura, 2;8.30)
 *JOA: Ui!
 *JOA: Porta'l cap aquí.
 *CHI: *Un gorro* ara trec.
 *CHI: Treu el gorro.

Aquests exemples són il·lustratius no només de l'ús dels OD en posició preverbal sinó que són un argument més per demostrar que, des de molt aviat, els nens dominen la interfície pragmàtica de la llengua que estan adquirint.

5. L'ordre de constituents en català

Tradicionalment, el català havia estat etiquetat com a llengua SVO, però, des de mitjans dels 80 han sorgit tot un seguit de propostes des de la teoria lingüística que esgrimeixen arguments per tal de justificar que el català sigui considerat una llengua d'ordre VOS. Tot i que ambdues postures coincideixen en considerar que el català és una llengua VO divergeixen en quina és la posició canònica del subjecte: la preverbal o la postverbal. En aquest capítol revisarem els arguments que sustenten ambdues postures per, a continuació, mirar què ens indica l'evidència de l'adquisició. Observarem les analogies i diferències amb el català adult, i mirarem si aquestes dades aporten cap argument a favor, o en contra, de les dues hipòtesis plantejades.

5.1. Antecedents

5.1.1. El català com a llengua SVO

El català ha estat tradicionalment catalogat com a llengua d' "ordre dominant" SVO, per tant, les oracions no-marcades són com la que presentem a (39).

(39) Aquest matí l'Anna ha comprat la fruita fresca.

Aquesta catalogació es basa en criteris de freqüència (per exemple, Casanova (1998) troba que l'ordre (S)VO es dona en un 46,4% de les oracions predicatives en català col·loquial). Lingüistes i parlants estarien d'acord amb l'afirmació que Subject-Verb-Objecte és l'ordre no marcat en català en les oracions que realitzen tots els constituents de manera plena. Una mostra d'això la trobem a Garolera (1978): *“el català s'adhereix al principi gramatical SVO, però a diferència de l'anglès, aquest principi no se segueix pas amb més rigor que d'altres; és més: tot sovint s'escamoteja.”* Payrató (1990) en el seu estudi sobre el català

col·loquial diu: *“Els enunciats col·loquials equivalents a oracions presenten com a estructura més normal la de SVO, que segueix l’anomenat ordre natural o no marcat.”*

Factors de caire pragmàtic també contribueixen a generalitzar la creença que l’ordre no marcat és l’ordre SVO. Normalment, l’estructura de les oracions objectives²⁵ o no marcades pragmàticament s’ajusta al patró: posició preverbal (informació coneguda i definida -tema-) i posició postverbal (nova informació -rema-). Aquesta esquema es concep com a l’ordre lògic de lliurament de la informació i, de retruc, l’estructura sintàctica que sol desenvolupar això (tema (subjecte) - rema (predicat)) passa a ser considerada com a l’estructura sintàctica bàsica:

(40) L’Anna ha comprat la fruita fresca aquest matí.

Tot i que l’ordre tema (subjecte) - rema (predicat) és, potser, el més comú, no succeeix com en anglès o en francès en què aquest ordre apareix de manera sistemàtica. D’una banda el rema pot ser expressat per d’altres constituents, vegeu (41).

(41) Què ha comprat l’Anna aquest matí?
LA FRUITA FRESCA ha comprat.

D’altra banda el subjecte pot estar rematitzat, com a (42).

(42) Qui ha comprat la fruita fresca?
a. L’ANNA ha comprat la fruita fresca aquest matí.
b. L’ANNA (i no en Joan) ha comprat la fruita fresca aquest matí.

Així doncs, els arguments que sustenten la postura que el català és una llengua SVO es basen, sobretot, en la percepció que aquesta és l’estructura més comuna en la llengua i que, per tant, ha de ser la base a partir de la qual es deriva la resta.

²⁵ Seguint Hernanz i Brucart (1987), considerarem com a **ordre objectiu** l’ordre tema-remà i com a **ordre subjectiu** l’ordre rema-tema.

5.1.2. El català com a llengua VOS

Tot i que la posició més freqüent del subjecte en oracions canòniques és la posició preverbal, també trobem en català oracions no-marcades amb un subjecte postverbal en posició no perifèrica, com a (43).

- (43) Aquest matí ha comprat fruita fresca l'Anna.
Ahir va parar la taula en Pere.

De fet, hi ha oracions en què la posició preverbal és incorrecta, tal i com es veu en els exemples d'Ordóñez (1997) per al castellà (44), o en les traduccions que hem fet al català (45). Amb aquests exemples, Ordóñez argumenta que el subjecte preverbal no pot aparèixer a especificador de SFlex donada la impossibilitat que coaparegui amb un quantificador en negatiu.

- (44) a. Nada le debe Juan a sus amigos.
b. *Nada Juan le debe a sus amigos.
c. A nadie le debe Juan la renta.
d. *A nadie Juan le debe la renta.
- (45) a. Res els deu en Joan als seus amics.
b. *Res en Joan els deu als seus amics.
c. A ningú no li deu en Joan la renta.
d. *A ningú en Joan no li deu la renta.

També cal recordar que, tal i com ja hem explicat a la secció 4.1., la posició postverbal és afavorida pels verbs inacusatius i el SN subjecte indeterminat que acompanya a un verb inacusatiu presenta restriccions per aparèixer en posició preverbal.

Als anys 80, diverses hipòtesis mantenien que el català és una llengua SVO. Aquestes teories postulaven la inversió lliure del subjecte (*free subject inversion*), analitzada com a desplaçament opcional del SD subjecte cap a la dreta, adjuntant-lo al SV. Torrego (1984), explica que tot i que la posició canònica en espanyol (i en català) és la preverbal (46a), la inversió lliure de subjecte permet la postposició (opcional) dels subjectes, com a (46b).

- (46) a. María lee siempre lo mismo.
 b. Siempre lee lo mismo María.

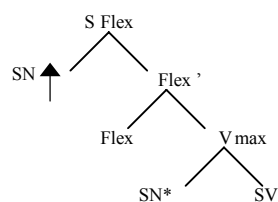
Com veurem quan tractem l'ordre en les oracions interrogatives, la inversió de subjecte passa a ser obligatòria en algunes construccions.

Alternativament, des de mitjans 80, però, hi ha tot un seguit de propostes que mantenen que *l'ordre bàsic* per al català és VOS.

Rosselló (1986) és una de les primeres propostes que qüestiona que l'ordre del català sigui SVO, i suggereix com alternativa l'ordre VOS. En la terminologia de la Recció i el Lligam del moment, Rosselló (1986) proposa que el que la gramàtica tradicional havia analitzat fins aleshores com a un subjecte preverbal intraoracional és, en realitat, un correlat del subjecte en posició de TOP (en la terminologia de l'època), fora d'I'.

Koopman i Sportiche (1988) formulen per primera vegada la Hipòtesi del Subjecte Intern al SV (*VP Internal Subject Hypothesis*): tots els arguments del verb, entre els quals hi ha el subjecte, es realitzen dins de SV. En una reelaboració del seu treball de 1988, Koopman i Sportiche (1991) expliquen que el subjecte es genera sempre a SN*, per sota de Flex, (vegeu 47) i que les llengües es poden classificar en dos grans grups: les llengües de classe 1, com l'anglès, on el subjecte ha de pujar sempre a especificador de SFlex i llengües de classe 2, com l'italià (i on suposem que hauria d'anar el català), on el subjecte pot pujar a especificador de Flex o pot quedar-se a SN*.

(47)

En aquesta línia, Solà (1992) argumenta que els subjectes preverbals de les llengües de subjecte nul no poden ser analitzats com els de l'anglès o d'altres llengües que no són de subjecte nul. Així mentre que aquests darrers són considerats com elements de concordança gramatical, els subjectes preverbals de les llengües de subjecte nul han de ser entesos com a elements dislocats a l'esquerra presos per *pro*. Com ja hem vist a (44 i 45), a diferència del que passa en les llengües que no són de subjecte nul els subjectes preverbals de les llengües de subjecte nul tenen restriccions de quantificació, vegeu (48).

- (48) a. * Rocs cauen de la muntanya.
 * Pocs estudiants han vingut.
 b. * Studenti sono arrivati.
 * Nienti è successo.

Justificant l'anàlisi del subjecte preverbal com a un subjecte sinislocat²⁶, Vallduví (1993, 2002) aporta nous arguments que permeten considerar el català com a llengua VOS. Aprofundirem en aquests arguments en la secció 5.1.2.1. Tindrem en compte, també, les propostes d'Ordóñez (1997) i Ordóñez i Treviño (1999) per a l'espanyol. La proximitat entre català i espanyol fa que molts dels arguments que presenten per a l'espanyol siguin extrapolables al català, tot i que hi ha diferències significatives constatades entre ambdues llengües (Ordóñez (per aparèixer)).

Els autors d'aquestes propostes coincideixen en analitzar el subjecte preverbal com el producte d'una dislocació, tot i que n'hi ha alguns que consideren que aquesta dislocació es realitza a través d'ajuntament (com Rosselló (1986, 2000), Ordóñez (1997) i Ordóñez i Treviño (1999)) i d'altres a través de moviment (com Vallduví (2002)). Tot seguit veurem quins són els arguments que justifiquen que el subjecte sigui analitzat com una sinislocació i a valorar les repercussions que aquesta anàlisi pot tenir.

²⁶ En aquest treball adoptem la terminologia de Vallduví (2002), i entendrem *sinislocació* com una manera abreujada de dir *dislocació a l'esquerra* i *dextralocació* com a sinònim de *dislocació a la dreta*.

5.1.2.1. Quins arguments tenim per defensar la sinislocació del subjecte?

Si volem considerar que el subjecte preverbal està sinislocat, el primer que hem de fer és veure si els subjectes admeten la dislocació a l'esquerra. Com es comporten la resta d'elements dislocats? A (49a) podem veure un exemple de sinislocació d'OD, i a (49b) un exemple de sinislocació d'OI, ambdós amb pronom de represa (clític que representa l'element sinislocat dins de la matriu oracional i sense el qual les oracions resultarien agramaticals).

- (49) a. Les claus en Joan les ha agafades.
b. Als nens en Joan els ha donat les claus.

Està sinislocat el subjecte de (50)? Aparentment, no hi ha res que impedeixi que el subjecte de (50) ocupi la mateixa posició que els complements sinislocats de (49).

- (50) En Joan ha agafat les claus.

A diferència de (49a) i (49b), però, veiem que a (50) hi falta el pronom de represa. Vallduví (1993, 2002) proposa dues proves per tal de demostrar que el subjecte es pot sinislocar.

A (51) podem veure que el subjecte pot aparèixer en una posició més externa que un element dislocat (en aquest cas, l'OD), per tant, la seva posició és, forçosament, dislocada. Així doncs, la dislocació de subjecte és possible.

- (51) En Joan les claus les ha agafades.

Vallduví (1993, 2002) també explica que les interjeccions conatives, del tipus *tio* o *txeic*, només poden intercalar-se entre la matriu oracional i les posicions de dislocació, per tant, tots els elements que quedin més enllà d'aquestes interjeccions estan dislocats. Això és el que podem observar a (52):

(52) En Joan, txeic, ha agafat les claus.

Un dels denominadors comuns de (50), (51) i (52) és que els subjectes dislocats no tenen clític de represa, cosa que sí que veiem que passa amb la dislocació d'OD i d'OI de (49). Els únics subjectes que sí que tenen pronoms de represa quan apareixen dislocats són els subjectes indeterminats dels verbs inacusatius que tenen com a represa el pronom partitiu *en*, com veiem a (53).

- (53) a. Cada curs arriben nous estudiants.
 b. De nous estudiants cada curs n'arriben.
 c. Cada curs n'arriben, de nous estudiants.

Vallduví (2002) explica que el subjecte no té represa com la resta de complements perquè el català no disposa de pronoms febles nominatius per a la represa, “*la versió nominativa dels pronoms febles acusatiu i datiu són el subjecte implícit i la concordança que l'acompanya*”. Aquests pronoms sí que els trobem en d'altres llengües romàniques com recull Rosselló (1986) per al trentí i el modenès, dos dialectes italians, on la funció de represa dels subjectes dislocats la cobreix el pronom feble nominatiu que sí que existeix (vegeu (54a) per al trentí i (54b) per al modenès).

- (54) a. *El Mario *(el) magna.*
 El Mario (ell) menja.
 ‘el Mario menja’.
Magna el Mario.
 Menja el Mario.
 ‘menja el Mario’.
 b. *I to fïo *(i) magnen.*
 Els teus fills (ells) mengen.
 ‘els teus fills mengen’.
A magna i tio fïo.
 Mengen els teus fills.
 ‘mengen els teus fills’.

En aquesta línia, Ordóñez i Treviño (1999) consideren també que la concordança entre subjecte i verb és l'equivalent al pronom de represa en les dislocacions d'OD i d'OI. La concordança subjecte-verb tindria, doncs, les funcions del clític intraoracional que

absorbeix el cas i el paper temàtic assignats pel verb. La sinislocació no seria motivada, doncs, per raons sintàctiques, sinó que serà motivada per consideracions semanticopragmàtiques.

La falsa creença que els elements dislocats sempre estan marcats per l'entonació, la desfà Rosselló (1986) quan demostra que els elements dislocats no estan necessàriament marcats per l'entonació:

(55) [ə]l Toni no el suporta.

A (55) [ə]l Toni pot ser tant entès com el subjecte de *suportar*, com un OD sinislocat que seria reprès pel clític “el”. Per tant, l'entonació tampoc no ens pot ajudar a reconèixer si un subjecte està o no sinislocat.

5.1.2.2. Avantatges de l'anàlisi del subjecte preverbal com a subjecte sinislocat

L'anàlisi del subjecte preverbal com un subjecte sinislocat porta un seguit d'avantatges:

i) Dóna compte d'un major nombre de situacions. Si es considera que la posició canònica del subjecte en català és la preverbal, es dóna la paradoxa que és en aquesta posició aquella en què el subjecte està sotmès a un major nombre de restriccions. No hi ha cap restricció de posició per als subjectes determinats que poden aparèixer tant davant com darrera del verb:

- (56) a. Aquest matí el pare ha agafat les claus.
b. Aquest matí ha agafat les claus el pare.

En canvi, observem que els subjectes indeterminats no es poden combinar (en cap posició) amb els verbs transitius (57a) i (57b), ni inergatius (57c) i (57d), ni

copulatiu (57e) i (57f), i que tampoc admeten la posició preverbal amb els verbs inacusatius (57g). Tanmateix ens podem trobar un subjecte postverbal indeterminat amb un verb inacusatiu (57h).

- (57) a. * Aquest matí pares han agafat les claus.
 b. *Aquest matí han agafat les claus pares.
 c. *Estudiants badallen.
 d. *Badallen estudiants.
 e. *Cases són noves.
 f. *Noves són cases.
 g. *Jugadors de futbol arriben.
 h. Arriben jugadors de futbol.

Això queda reflectit en el següent quadre:

	Subjecte preverbal		Subjecte Postverbal	
	Determinat	Indeterminat	Determinat	Indeterminat
V. Transitius	-	*	-	*
V. Inergatius	-	*	-	*
V. Inacusatius	-	*	-	-
V. Copulatiu	-	*	-	*

Taula 45: Posició del subjecte en funció de la seva determinació

Per tant, si considerem com a posició canònica del subjecte la posició postverbal donarem compte de la distribució del subjecte millor que si considerem com a posició canònica la preverbal.

ii) Dóna una explicació a l'ordre de constituents en les oracions interrogatives. Una de les característiques que comparteixen els subjectes amb la resta de complements sinislocats és que, en oracions interrogatives parcials, precedeixen els mots interrogatius.

- (58) a. En Joan com ha trobat les claus?
 b. Les claus com les ha trobades en Joan?

Així doncs, si es considera el subjecte preverbal com un element sinislocat s'explica perquè el subjecte no pot aparèixer entre el mot interrogatiu i el verb (59a), com tampoc ho poden fer els altres elements dislocats (59b).

- (59) a. *Com en Joan ha trobat les claus?
 b. *Com les claus les ha trobades en Joan?

Considerant que l'ordre canònic és el VOS, tampoc s'ha de recórrer a cap explicació addicional per justificar l'aparició del subjecte en posició postverbal en les oracions interrogatives, ja que és en aquesta posició on s'espera trobar-lo. Podem prescindir, doncs, de l'aparell teòric desenvolupat per Torrego (1984) que explicava les construccions interrogatives dient que la inversió lliure de subjecte passava a ser obligatòria en les preguntes encapçalades per un mot interrogatiu de *qu-*, fins i tot en el cas de les preguntes formulades en estil indirecte.

- (60) a. Qué lee María?
 b. * Qué María lee?
 c. Me gustaría saber qué lee María.
 d. *Me gustaría saber qué María lee.²⁷

iii) Permet establir generalitzacions entre el subjecte i la resta de complements. Els complements del verb poden aparèixer en tres posicions: la seva posició canònica (61a), dislocats a l'esquerra (61b) o dislocats a la dreta (61c).

- (61) a. En Joan ha trobat les claus.
 b. Les claus en Joan les ha trobades.
 c. En Joan les ha trobades, les claus.

En canvi, si no considerem que tots els subjectes preverbals són sinislocats ens trobem que els subjectes tenen quatre possibles posicions: la preverbal (62a), la dislocació a l'esquerra (62b), la postverbal (62c) i la dislocació a l'esquerra (62d).

²⁷ A més a més de donar compte de l'agramaticalitat de (60b) i (60d), aporta evidències per un anàlisi cíclica i successiva del *moviment a qu-* i per delimitar els límits dels nodes de subyacència en espanyol.

- (62) a. En Joan ha trobat les claus.
 b. En Joan les claus, les ha trobades.
 c. Ha trobat les claus en Joan.
 d. Les ha trobades, les claus en Joan.

Adoptant la posició postverbal del subjecte com a posició canònica, regularitzem, doncs, el subjecte amb la resta de complements; d'una banda es comporta igual que la resta de complements en les oracions interrogatives parcials, d'altra banda trobem que tant el subjecte com la resta de complements tenen tres posicions possibles (la canònica, la dislocació a l'esquerra i la dislocació a la dreta).

5.1.2.3. Problemes de l'anàlisi del subjecte preverbal com a subjecte sinislocat

Per l'exposat fins ara, sembla que concloure que el català és una llengua VOS és possible i només porta avantatges explicatius. Tanmateix, hom es pot preguntar què passa amb oracions com (63):

- (63) Ha agafat les claus en Joan.

Per a alguns parlants, (63) pot ser considerada marcada i, decididament, és menys natural que la versió amb el subjecte preverbal (50). Així doncs, com pot ser que una oració en la que tots els elements apareixen en la seva oració canònica sigui més marcada que una oració on apareixen elements dislocats? Vallduví (2002) en dona l'explicació següent:

- (64) “(...) en oracions amb més d'un element dependent es fa estrany que no hi hagi algun sintagma sinislocat, sigui subjecte o una altra cosa. És a dir, Vxy és potser més estrany que xVy , però no cal que la x de xVy sigui el subjecte.”

Il·lustrem això a (65), on veiem que (65a) és menys neutra, en terminologia de Vallduví, que (65b), però, també, que (65c).

- (65) a. Ha agafat les claus en Joan.
 b. En Joan ha agafat les claus.
 c. Les claus, les ha agafades en Joan.

5.2. Resultats en català adult

La teoria exposada fins aquest punt sembla apuntar que l'ordre bàsic en català és VOS mentre que no es discuteix que l'ordre més freqüent sigui SVO. Les dades corroboren aquesta intuïció? Sembla ser que tots els indicis apunten cap aquesta direcció. Veurem, a continuació, les dades de Prat-Sala (1997) extretes de l'anàlisi d'una conversa informal de tres amics, on només s'han tingut en compte les oracions declaratives actives simples (taula 46), les dades de Casanovas (1999) (taula 47) i, finalment, les dades del nostre corpus d'adults (taula 48).

Preverbals	Postverbals	Sinislocats	Dextralocats	Total
117 (64,5%)	42 (23%)	4 (2%) ²⁸	19 (10,5%)	182

Taula 46: Posició dels subjectes en català. Prat-Sala (1997)

	Total	
	n	%
Subj. preverbal	118	69 %
Subj. postverbal	53	31 %

Taula 47: Posició dels subjectes en oracions predicatives. Casanovas (1999)

	Mare_08		Mare_05		Rosa		Mare_03		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Subj. preverbal	28	45,90%	44	72,13%	26	57,78%	34	62,96%	132	59,73%
Subj. postverbal	33	54,10%	17	27,87%	19	42,22%	20	37,04%	89	40,27%

Taula 48: Posició dels subjectes en català adult.²⁹

²⁸ En aquestes dades, s'ha considerat com a subjectes sinislocats només aquells que apareixen al davant d'un altre complement sinislocat. Així, per exemple una oració com (1) es computaria com una oració amb el subjecte sinislocat, i una oració com (2) es computaria com una oració amb subjecte preverbal.

(1) La Maria les pomes no les ha comprades.

(2) La Maria no ha comprat les pomes.

Tant les nostres dades (59,73% de subjectes preverbals vs. 40,27% de postverbals) com les dades de Prat-Sala (1997) (66,5% de subjectes preverbals³⁰ vs. 34,5% de postverbals) i Casanova (1999) (69% de subjectes preverbals vs. 31% de postverbals) mostren que en català adult el subjecte tendeix a aparèixer a l'esquerra del verb. Examinem, però, amb més detall el que passa en les oracions que tenen realitzats fonèticament, com a mínim, els tres constituents que es tenen en compte a l'hora de definir l'ordre dominant d'una llengua; és a dir, anem a analitzar les oracions transitives que tenen realitzats subjecte, verb i objecte directe. Abans de presentar les nostres dades (taula 50), presentem una taula (taula 49) que reflexa les dades d'un estudi previ, Casanova (1998).

	Total	
	n	%
SVO	68	86,07%
VOS	4	5,06%
OVS	5	6,33%
OSV	2	2,53%

Taula 49: Ordre de constituents en oracions transitives amb els tres constituents realitzats en català adult.
Taula reelaborada a partir de Casanova (1998)

	Mare_08		Mare_05		Rosa		Mare_03		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
SVO	15	42,86%	15	55,56%	3	27,27%	4	26,67%	37	42,05%
VOS	2	5,71%	3	11,11%	2	18,18%	3	20,00%	10	11,36%
SOV	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
ScliV	4	11,43%	6	22,22%	4	36,36%	3	20,00%	17	19,32%
VSO	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
OVS	0	0,00%	1	3,70%	0	0,00%	2	13,33%	3	3,41%
CliVS	14	40,00%	2	7,41%	2	18,18%	3	20,00%	21	23,86%
OSV	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
CliSV	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Taula 50: Ordre de constituents en oracions transitives en català adult.

Les dades de les taules 49 i 50 corroboren que en català el subjecte sol aparèixer en posició preverbal (61,37% segons les nostres pròpies dades, 75,25% segons Casanova (1998)), així com que l'ordre SVO (72,72% segons Casanova (1998), 42,05% segons les nostres dades)

²⁹ Tal i com hem fet en el capítol anterior amb les dades dels nens, en aquesta taula no han estat comptabilitzats els subjectes preverbals de verbs inacusatius realitzats per *en* ni els subjectes realitzats per un pronom de relatiu, ja que en ambdós casos aquests subjectes han d'aparèixer forçosament en posició preverbal.

³⁰ Sumem el 64,5% analitzats com a preverbals i el 2% de sinislocats.

és el més utilitzat en oracions transitives. Per tant, segons aquestes dades, podem dir que l'ordre SVO és l'*ordre dominant* en català.

El 64,78% de les oracions que hem analitzat nosaltres (42,05% amb ordre SVO, el 3,41% amb ordre OVS i el 19,32% amb ordre SCLiV) i el 94,94% de les que analitza Casanova (1998) confirmen, també, l'afirmació de Vallduví (2002) ((64), punt 5.1.2.3.) ja que demostren que en català hi ha una clara tendència a tenir, almenys, un sintagma sinislocat. El percentatge d'oracions no tenen cap dels dos constituents bàsics sinislocats (això no exclou que no tinguin un altre complement sinislocat) queda reduït a un 35,22% en les nostres dades i a un 5,06% en les dades de Casanova (1998).

Tal i com ha passat amb el català infantil (vegeu taula 43, secció 4.3.3), ni Casanova (1998) ni nosaltres trobem en català cap producció amb ordre VSO, ordre malformat en català tot i que és possible en castellà (vegeu Ordóñez (per aparèixer) per un anàlisi d'aquesta diferència). Tot i que Casanova (1998) recull un 2,53% d'oracions amb ordre OSV, aquest ordre no apareix ni en el nostre corpus d'adults ni en el d'infants (i només trobem una oració amb ordre SOV produïda per l'Àlvar) malgrat que la sinislocació de de subjecte i objecte és possible tal i com hem vist a (62b), secció 5.1.2.1. No tenim cap explicació convincent per l'absència d'aquest ordre en el nostre corpus tret del fet que, com constata Vallduví (2002), les dislocacions simples són més freqüents que les múltiples i semblen ser especialment estranyes les dislocacions d'objecte amb un subjecte preverbal en producció espontània.

5.3. Resultats en català infantil

L'anàlisi de les dades sobre l'adquisició de l'ordre de constituents per part dels infants sembla que corroboren també aquesta preferència pel subjecte preverbal, com es pot veure a la taula (51).

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte preverbal	129	49,62%	38	55,07%	56	55,45%	223	51,86%
Subjecte postverbal	131	50,38%	31	44,93%	45	44,55%	207	48,14%

Taula 51: La posició del subjecte en català infantil.

Els infants, com els adults, mostren doncs una preferència pel subjecte preverbal tot i que encara més petita que els adults (51,86% de subjectes preverbals en català infantil versus un 59,73% en català adult). Tanmateix, hem observat ja a la taula 41 (secció 4.3.2.) que en una primera etapa que amb els verbs inacusatius, inergatius i transitius els infants mostren una lleugera preferència pel subjecte postverbal. Incorporem a aquest còmput els verbs copulatius (taula 52) i observem si, amb la totalitat de verbs produïts, es manté aquesta tendència.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte preverbal	24	33,80%	18	52,94%	21	48,84%	63	42,57%
Subjecte postverbal	47	66,20%	16	47,06%	22	51,16%	85	57,43%

Taula 52: La posició del subjecte en català infantil. Primera etapa.

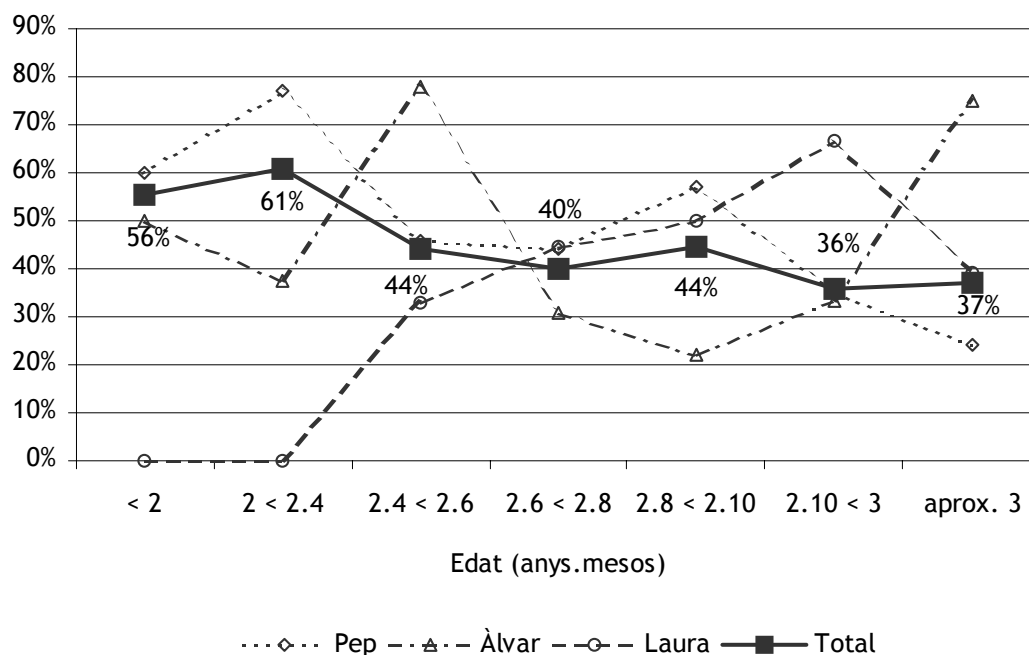
Les dades presentades a la taula 52 reafirmen, doncs, el que ja havíem esbossat i és que en una primera etapa els nens mostren una lleugera preferència pel subjecte postverbal (57,43%). Si comparem aquestes dades amb les dels adults a nivell estadístic la diferència és rellevant ($\chi^2=10,476$, $\text{valor-}p=0,0012$). Tanmateix, la preferència pels subjectes postverbals desapareix ben aviat, tal i com mostren els resultats de la segona etapa (taula 53).

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte preverbal	114	57,58%	21	58,33%	36	61,02%	171	58,36%
Subjecte postverbal	84	42,42%	15	41,67%	23	38,98%	122	41,64%

Taula 53: La posició del subjecte en català infantil. Segona etapa.

A la taula 53 trobem uns percentatges que ja s'assemblen molt als dels adults i en els que es veu que l'ús del subjecte preverbal predomina per sobre del subjecte postverbal (58,36% de subjectes preverbals realitzats pels infants versus 59,73% pels adults). Òbviament, la diferència deixa de ser rellevant a nivell estadístic ($\chi^2=0,097$, $\text{valor-}p=0,7552$).

Aquestes dades, doncs, podrien constituir un argument més per a la defensa que l'ordre bàsic en català és l'ordre VOS. Com es veu en aquestes dades els nens tenen una tendència a col·locar el subjecte en posició postverbal. Si Vallduví (2002) té raó en considerar el subjecte preverbal com un subjecte sinislocat, és lògic que en les primeres produccions els infants tendeixin a deixar el subjecte en posició postverbal ja que la sinislocació implica un esglao de processament més. Tot i amb això, abans de donar aquesta afirmació per certa hem elaborat el gràfic 10 per veure l'evolució de l'ús dels subjectes postverbals. Hem fet una evolució per edats, i no per MLU, perquè la MLU no té un creixement constant i és fa molt difícil de comparar.

Gràfic 10: Evolució de l'ús dels subjectes postverbals en català infantil.

En aquest gràfic podem veure que en nombres totals sí que s'aprecia una preferència en l'ús de subjectes postverbals fins als 2 anys i 4 mesos, i que a partir d'aquesta edat l'ús de subjectes postverbals s'estabilitza al voltant del 40%. Tanmateix, si ens fixem en els individus veurem que les tendències són absolutament dispars: el Pep mostra una preferència pels subjectes postverbals fins als 2 anys i 4 mesos i a partir d'aleshores sembla inclinar-se cada vegada més pels subjectes preverbals; l'Àlvar mostra dos pics de preferència pels subjectes postverbals (un entre els 2 anys i 4 mesos i els 2 anys i 6 mesos i l'altre cap als 3 anys) mentre que en la resta dels períodes mostra una lleugera preferència pels subjectes preverbals; finalment, la Laura sembla mantenir una preferència pels subjectes preverbals durant tot el període estudiat excepte en l'època que va dels 2 anys i 10 mesos als 3 anys. Aquesta disparitat entre individus no ens permet sostenir l'afirmació que en un primer estadi els nens catalans tenen tendència a ubicar el subjecte en posició postverbal i que, amb el pas del temps, modifiquen aquesta tendència i comencen a realitzar, cada vegada més, subjectes preverbals. Els criteris per a l'elecció de la posició del subjecte han de ser motivats per d'altres factors, com els que hem proposat en el capítol 4 d'aquest treball.

Abans de donar per conclòs aquest capítol examinarem, tal i com hem fet amb els adults, l'ordre de constituents en les oracions transitives que tenen, com a mínim, subjecte, verb i objecte directe realitzats fonèticament. Incloem de nou, la taula 43 ja presentada a la secció 4.3.3.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
SVO	40	58,82%	16	76,19%	9	36,00%	65	57,02%
VOS	7	10,29%	0	0,00%	2	8,00%	9	7,89%
SOV	0	0,00%	1	4,76%	0	0,00%	1	0,88%
SCliV	11	16,18%	1	4,76%	9	36,00%	21	18,42%
VSO	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
OVS	4	5,88%	2	9,52%	0	0,00%	6	5,26%
CliVS	6	8,82%	1	4,76%	5	20,00%	12	10,53%
OSV	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
CliSV	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%

Taula 43: Ordre de constituents en oracions transitives en català infantil.

En les produccions infantils l'ordre SVO és encara més predominant que en català adult (57,02% en els infants versus 42,05% en els adults). Aquesta dada només ens serveix per corroborar que l'ordre SVO és l'ordre dominant en català, fins i tot en català infantil. A l'igual que passava en els adults, si sumem el percentatge d'oracions que tenen un subjecte en posició preverbal (57,02% amb ordre SVO i 19,33% amb ordre SOV - SOV i SCliV-) ens trobem que en més de tres quartes parts de les oracions que tenen subjecte, verb i objecte realitzats, el subjecte apareix en posició preverbal. Coincidint també amb el que hem trobat en els adults, el percentatge d'oracions en les que no es sinisloca ni objecte ni subjecte és relativament baix (18,42% en els infants i 35,22% en els adults) tot i que, com ja hem explicat, això no vol dir que no hi hagi cap altre complement sinislocat.

Tant les dades dels adults (taula 49 i 50) com les dels infants (taula 43) corroboren que l'*ordre dominant* en català (quan trobem subjecte, verb i objecte realitzats) és l'SVO i que hi ha una lleugera preferència pel subjecte preverbal (vegeu taules 46, 47 i 48 pel català adult i taula 51 pel català infantil). El fet que en una primera etapa del català infantil trobem un percentatge més elevat de subjectes postverbals que preverbals podria ser considerat com un argument a favor de la hipòtesi que l'ordre subjacent en català és l'ordre VOS ja que podríem adduir que els nens, aplicant el principi d'economia de moviment, es resisteixen a pujar el subjecte a una posició preverbal. Tot i això la variabilitat que es dona entre els individus (gràfic 10) ens fan desestimar aquesta hipòtesi com un argument vàlid.

6. La posició del subjecte en les oracions interrogatives

En aquest capítol analitzarem l'aparició i distribució del subjecte en les oracions interrogatives. Estudiarem tant les oracions interrogatives totals com les parcials i les compararem amb les oracions declaratives per tal d'observar si la inversió obligatòria de subjecte que trobem en les oracions interrogatives parcials en català adult es dona també en català infantil i si, en aquest estadi, aquesta inversió es fa extensiva a les oracions interrogatives totals o bé l'estructura sintàctica d'aquestes darreres s'assembla més a la de les oracions declaratives.

6.1. Subjecte nul vs. subjecte explícit en oracions interrogatives

Tal i com hem fet amb les oracions declaratives (capítol 3), abans d'endinsar-nos a analitzar la posició del subjecte, estudiarem el percentatge de subjectes nuls i explícits en oracions interrogatives.

6.1.1. Antecedents en adquisició

La bibliografia prèvia sobre la presència o absència del subjecte en oracions interrogatives estudia, principalment, el nombre de subjectes nuls en oracions interrogatives parcials de les llengües que no són de subjecte nul.

Un dels primers estudis és el que fa Valian (1991) per a l'anglès americà i on troba només 9 subjectes nuls (1,6%) en les 552 oracions interrogatives parcials (no de subjecte) que analitza. Així doncs, mentre que les dades (vegeu taula 6, secció 3.1.) donen evidència suficient de l'omissió de subjecte en oracions declaratives (66a) en llengües que no són de

subjecte nul, com l'anglès; podem dir que l'omissió de subjecte en oracions interrogatives parcials (66b) és virtualment absent.

- (66) a. (dis) goes there.
(això) anar-3a pers. sing. allí
'Va allí'.
b. Where *(dis) goes?
On *(això) anar-3a pers. sing.?
'On va això?'

L'observació de Valian indueix a la conjectura de Rizzi (1992) que la caiguda de subjecte que trobem en alguns estadis de l'adquisició de llengües que no són de subjecte nul queda limitada a quan aquest subjecte és a la posició més elevada de la proposició, a l'especificador d'arrel. Si l'oració comença amb un element *qu-* en el sistema C, com a (66b), on el subjecte no és a l'especificador d'arrel, aquest subjecte no pot ser elidit.

- (67) *Root Subject Drop* (citada de Rizzi 2002)

Early Subject Drop in the acquisition of a non-NSL is only possible in the Specifier of the root.

La presència primerenca de subjectes nuls en l'adquisició d'una llengua que no és de subjecte nul només és possible si aquest es dona a l'especificador d'arrel.

La hipòtesi de Rizzi queda confirmada per dades d'altres llengües que no són de subjecte nul. Crisma (1992), que havia observat també una presència elevada de subjectes nuls en oracions declaratives en francès infantil (vegeu taula 8, secció 3.1.), troba un percentatge irrisori de subjectes nuls en oracions interrogatives parcials després de mots de *qu-* (*post Wh environments*): un 0,9% (o 1 subjecte nul entre 114 oracions analitzades). La troballa de Crisma (1992) pel francès és corroborada per les dades de Levow (1995) que troba només un 5% de subjectes nuls en preguntes parcials després de mots de *qu-*.

El corpus de tres nens que estudia Haegeman (1995, 1996) per al neerlandès corrobora també aquestes observacions ja que els percentatges de subjectes nuls en interrogatives parcials després de mots de *qu-* que comptabilitza és també molt baix (varia entre un 1,3% i

un 2,8%). Així com també ho és el 4% de subjectes nuls darrera de mots de *qu-* que troben Clahsen et al. (1995) en estudiar l'alemany infantil a partir d'un corpus de 9 nens entre 1;7 i 3;8 anys.

Hamann (2000) aporta quelcom de nou a la discussió: els subjectes nuls de les preguntes que contenen un element *qu- in situ* són, en francès, tan freqüents com ho són en les oracions declaratives -en el seu estudi del corpus de l'Augustin, troba un 49% de subjectes nuls en preguntes *qu- in situ* en el període que va dels 2 als 2;4 anys, mentre que en el període dels 2;6 als 2;10 anys aquest percentatge baixa fins el 26%. Aquesta observació és important perquè mostra que la incompatibilitat entre els subjectes nuls i els mots de *qu-* no és inherent sinó que el que compta és la posició inicial, o no, del subjecte.

Pel que fa a les llengües de subjecte nul, Guasti (1996) calcula la proporció de subjectes nuls en italià infantil a partir d'un corpus de tres nens (Martina 1;8-2;7; Diana 1;10-2;6 i Guglielmo 2;2-2;11, corpus Calambrone). Els percentatges de subjectes nuls darrera mots de *qu-* en preguntes parcials que no són de subjecte és d'un 60,80%. Pel que fa al català, Grinstead (2001) estudia quatre nens del corpus Serra-Solé (Gisela 1;7-3;0; Guillem 1;0-3;1; Laura 1;7-3;3 i Pep 1;0-3;0) i troba un 74,66% de subjectes nuls darrera mots de *qu-* en preguntes parcials que no són de subjecte.

Rizzi (2002) observa que el contrast en la presència de subjecte nul en posició no inicial (després de mots de *qu-*) en les gramàtiques infantils de l'italià, per una banda, i l'anglès, el francès, el neerlandès i l'alemany, per una altra, ha de ser entès com un argument a favor de la prompta fixació del paràmetre del subjecte nul. Per Rizzi (2002), la gairebé nul·la presència de subjectes nuls en interrogatives de *qu-* és una prova que els nens d'aquestes llengües han fixat el paràmetre de subjecte nul com a negatiu, però tenen l'opció del *Root Subject Drop* (formulat a Rizzi 2002 en els termes de (67)).

6.1.2. Resultats en català infantil

Estudiarem aquí el percentatge de subjectes nuls en oracions interrogatives per veure si trobem alguna diferència entre interrogatives i declaratives.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	23	34,33%	44	43,14%	14	13,86%	81	30,00%
Subjecte nul	44	65,67%	58	56,86%	87	86,14%	189	70,00%

Taula 54: Subjecte explícit vs. subjecte nul en oracions interrogatives

Tal i com mostra la taula 54, els percentatges de subjectes nuls i explícits són gairebé iguals als de les oracions declaratives (30% de subjectes explícits en les oracions interrogatives per un 29,81% en les declaratives -vegeu taula 22, secció 3.2.1.-). Amb aquests percentatges tan similars, òbviament, la diferència no és significativa a nivell estadístic (khi quadrat 0,004, valor-p = 0,9489). A més, igual que passava amb les oracions declaratives, la Laura és qui té més tendència a produir subjectes nuls (80,20% en oracions declaratives per 86,14% en oracions interrogatives), mentre que en Pep i l'Àlvar es mantenen en uns percentatges al voltant del 60%. Així doncs, tot i que veiem que hi ha una tendència general, observem petites variacions entre individus, però entre cap cas diferències entre modalitats oracionals. A diferència del que hem fet en capítols anteriors, no disposem d'un corpus analitzat d'oracions interrogatives de català adult i, per tant, no en podem fer la comparació. Deixem aquest aspecte per a la recerca futura.

Hem vist en aquest punt que la diferència entre els percentatges de subjectes nuls d'oracions interrogatives i declaratives no és gens significatiu. Però, què passa si dividim les oracions interrogatives en oracions interrogatives totals i oracions interrogatives parcials? En presentem els resultats a les taules 55, 56a i 56b.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	7	18,92%	14	38,89%	3	3,66%	24	15,48%
Subjecte nul	30	81,08%	22	61,11%	79	96,34%	131	84,52%

Taula 55: Subjecte explícit vs. subjecte nul en oracions interrogatives totals en català infantil

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	16	53,33%	30	45,45%	11	57,89%	57	49,57%
Subjecte nul	14	46,67%	36	54,55%	8	42,11%	58	50,43%

Taula 56a: Subjecte explícit vs. subjecte nul en oracions interrogatives parcials (incloent mots de *qu-* en funció de subjecte) en català infantil

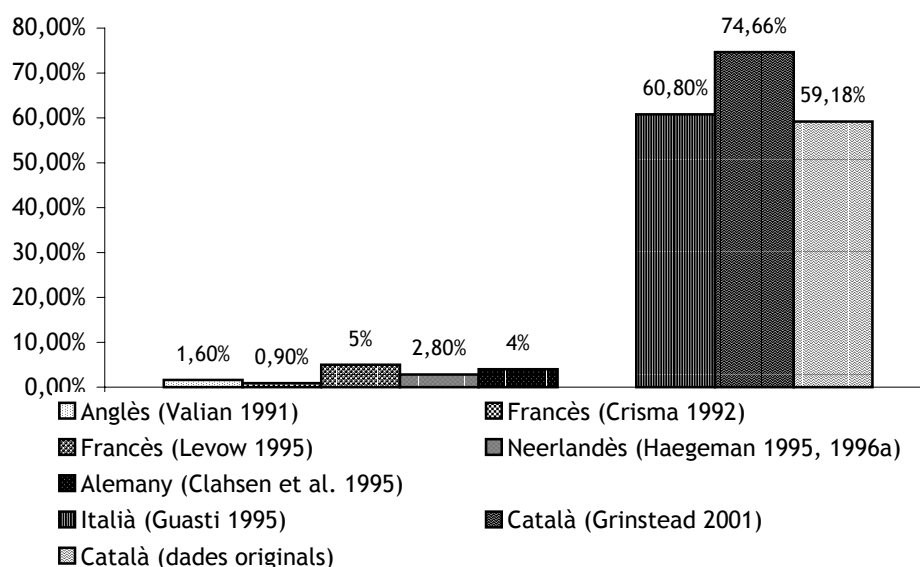
	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte explícit	13	48,15%	26	41,94%	1	11,11%	40	40,82%
Subjecte nul	14	51,85%	36	58,06%	8	88,89%	58	59,18%

Taula 56b: Subjecte explícit vs. subjecte nul en oracions interrogatives parcials (excloent mots de *qu-* en funció de subjecte) en català infantil

Observem que el percentatge de subjectes explícits en les oracions interrogatives totals (15,84%) és gairebé la meitat que en les oracions declaratives (29,81%), i aquesta diferència és significativa a nivell estadístic (khi quadrat 14,218, valor- $p = 0,0002$). En canvi el percentatge de subjectes explícits en les oracions interrogatives parcials -incloent els mots de *qu-* amb funció de subjecte- (49,57%) és força superior al de les declaratives (29,81%), i aquesta diferència també és significativa (khi quadrat 19,543, valor- $p < 0,0001$).

Tot i això, per tal de comparar els nostres resultats amb els presentats a la secció 6.1.1. hem elaborat la taula 56b, on hem exclòs els subjectes realitzats per un mot de *qu-*. Comparant ambdues taules veiem que el percentatge de subjectes realitzats per un mot de *qu-* del Pep i l'Àlvar és força baix però, en canvi, observem que gairebé tots els subjectes explícits de la Laura corresponen a mots de *qu-* (90,91%). Els resultats presentats a la taula 56b, 59,18% de subjectes explícits després de mots de *qu-* en català infantil, són coincidents amb els que Guasti (1996) va trobar per a l'italià infantil, un 60,8% de subjectes nuls darrera mots de *qu-* en preguntes parcials no de subjecte, i una mica inferiors al 74,66% de subjectes explícits que Grinstead (2001) troba en català. Així doncs, els nostres resultats per al català

es poden sumar als Guasti (1996) i Grinstead (2001) per ratificar el contrast en l'ús de subjecte nul després de mots de *qu-* que Rizzi (2002) ja havia constatat entre les gramàtiques infantils de les llengües que no són de subjecte nul (anglès, francès, neerlandès i alemany) i les de les llengües de subjecte nul (italià i català). Podem veure aquest contrast d'una manera més visual en el següent gràfic.

Gràfic 11: Subjectes nuls en interrogatives parcials després de mots de *qu-*

Abans de donar per conclosa aquesta secció, només mencionar que entre totes les oracions interrogatives parcials que hem analitzat, no n'hem trobat cap amb el mot de *qu- in situ*, tot i que això és possible en català amb el que es coneix com a preguntes eco (vegeu (68)).

- (68) a. M'has dit què?
 b. En Joan anirà a on?
 c. Vindrà qui?

Com es veu a (68b) una pregunta parcial realitzada amb el mot de *qu- in situ* no exigeix inversió, com sí que passa quan el mot de *qu-* encapçala l'oració. És per això que hem considerat interessant fer aquesta menció sobre l'absència de mots de *qu- in situ*. A més, els

nostres resultats coincideixen amb els de Soares (2003) per al portuguès, on troba que els nens tampoc realitzen preguntes amb el mot de *qu-* *in situ* tot i que també és possible en la gramàtica adulta.

6.2. Interrogatives totals vs. interrogatives parcials

La modalitat interrogativa es dona des de les primeres produccions:

(69)	Tapem? [agafa la tapa i la posa al pot]	(Pep, 1;5.29)
	La treus? [% "a teus", assenyalant l'altra sabata]	(Laura, 1;10.22)

Tot i això les oracions interrogatives parcials amb elements de *qu-* comencen a observar-se en la parla infantil al voltant dels dos anys, en podeu veure la primera aparició que hem trobat per cadascun dels nens que hem estudiat a (70).

(70)	Què ha passat?	(Pep, 1;11.6)
	Què és això?	(Àlvar, 2;2.6)
	Qui hi ha? [% "i aaa"]	(Laura, 2;2.25)

La inversió obligatòria en les preguntes *qu-*³¹ (71a), que contrasta amb l'ordre relativament lliure que caracteritza les oracions declaratives en català, espanyol i altres llengües romàniques (71b), ha estat àmpliament estudiat (Torrego (1984), Goodall (1993), Suñer (1994), Rizzi (1996), Ordóñez (1997), Barbosa (2001), Kayne i Pollock (2001), Pesetsky i Torrego (2001), Zubizarreta (1998, 2001) entre molts d'altres), així com, també, la seva adquisició (Guasti (1996, 2000), Serrat i Capdevila (2001), Grinstead (2001) o Soares (2003)).

(71)	a.	Què fa en Joan?
		*Què en Joan fa?
	b.	En Joan estudia.
		Estudia en Joan.

³¹ Farem servir el terme preguntes *qu-* i preguntes parcials com a equivalents.

Tanmateix s'ha parat molt poca atenció a l'ordre de mots en les oracions interrogatives totals. A diferència del que passa en llengües d'ordre més estricta (com l'anglès³² o el neerlandès (72a,b)), en català adult l'ordre de mots en les oracions interrogatives totals és relativament lliure (72c), tal i com hem vist que passava en les oracions declaratives (71b).

- (72) a. *Does John study?*
 Aux.3a-sing. John estudiar?
**John does study?*
 John Aux.3a-sing. estudiar?
**John studies?*
 John estudiar-3a-sing.?
 'Estudia en John?'
 b. *Studeert Jan?*
 Estudiar-3a-sing. Jan?
**Jan studeert?*
 Jan estudiar-3a-sing.?
 'Estudia en Jan?'
 c. *Estudia en Joan?*
 En Joan estudia?

A continuació presentem la distribució del subjecte en les oracions interrogatives per tal de veure si els nens opten per formular les oracions interrogatives totals amb inversió de subjecte (tal com fan en les parcials), o segueixen els models sintàctics de les oracions declaratives i fan recaure el pes de la interrogació exclusivament en l'entonació. A diferència del que hem fet en els capítols 4 i 5 on hem exclòs aquells subjectes que han d'anar forçosament en una posició preverbal, en aquesta secció presentem una taula (58a) on incloem els subjectes realitzats per un mot de *qu-* i una taula on els excloem (58b) ja que, tot i que la majoria de mots de *qu-* en català van en posició preverbal, hem vist a la secció 6.1.2. que en alguns casos el mot de *qu-* es pot quedar *in situ* (68) i, per tant, aquesta és una opció que els infants podrien haver escollit. Per facilitar la comparació de les dades, incloem de nou la taula 51 que ja hem presentat a la secció 5.3.

³² L'anglès no només exigeix la inversió sinó que requereix també d'un auxiliar per la majoria de verbs.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte preverbal	129	49,62%	38	55,07%	56	55,45%	223	51,86%
Subjecte postverbal	131	50,38%	31	44,93%	45	44,55%	207	48,14%

Taula 51: La posició del subjecte en català infantil en oracions declaratives

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte preverbal	4	57,14%	5	35,71%	1	33,33%	10	41,67%
Subjecte postverbal	3	42,86%	9	64,29%	2	66,67%	14	58,33%

Taula 57: La posició del subjecte en català infantil en oracions interrogatives totals

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte preverbal	3	18,75%	9	30,00%	10	90,91%	22	38,60%
Subjecte postverbal	13	81,25%	21	70,00%	1	9,09%	35	61,40%

Taula 58a: La posició del subjecte en català infantil en oracions interrogatives parcials incloent els subjectes realitzats per mots de *qu*-.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte preverbal	0	0,00%	5	19,23%	0	0,00%	5	12,50%
Subjecte postverbal	13	100,00%	21	80,77%	1	100,00%	35	87,50%

Taula 58b: La posició del subjecte en català infantil en oracions interrogatives parcials excloent els subjectes realitzats per mots de *qu*-.

Si comparem els resultats de les taules 51, 57 i 58a veiem que mentre que els infants mostren una lleugera preferència pels subjectes preverbals en oracions declaratives (56,88%) la tendència s'inverteix en les oracions interrogatives (41,67% de subjectes preverbals en oracions interrogatives totals i 38,60% en oracions interrogatives parcials). Tot i amb això, la diferència en la distribució del subjecte entre les oracions interrogatives totals i les oracions declaratives no és rellevant a nivell estadístic (khi quadrat 2,147; valor- $p = 0,1428$), així com tampoc ho és entre les oracions interrogatives totals i parcials (khi quadrat 0,067; valor- $p = 0,7963$). Si excloem els subjectes realitzats per mots de *qu*- en les interrogatives parcials, veiem que la preferència dels nens pels subjectes postverbals és molt marcada (87,50%) i la diferència amb les oracions interrogatives totals passa a ser

significativa (khi quadrat 7,111; valor-p = 0,0077). Això és lògic, si pensem que les oracions interrogatives parcials exigeixen inversió obligatòria en català. El problema, aleshores, el plantegen els 5 subjectes preverbals que realitza l'Àlvar que sembla ser que no respectin aquesta inversió obligatòria, entrarem, però, en aquest punt a la secció 6.3.2. quan analitzarem amb més detall les oracions interrogatives parcials.

Però que passa si comparem la distribució del subjecte en funció de la tipologia verbal?

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Inacusatiu								
Subjecte preverbal	0	0,00%	2	22,22%	1	50,00%	3	23,08%
Subjecte postverbal	2	100,00%	7	77,78%	1	50,00%	10	76,92%
Inergatiu								
Subjecte preverbal	0	-	0	-	0	-	0	-
Subjecte postverbal	0	-	0	-	0	-	0	-
Transitiu								
Subjecte preverbal	1	100,00%	3	100,00%	0	0,00%	4	80,00%
Subjecte postverbal	0	0,00%	0	0,00%	1	100,00%	1	20,00%

Taula 59: Subjecte preverbal vs. subjecte postverbal en funció del tipus de verb en català infantil en oracions interrogatives totals

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Inacusatiu								
Subjecte preverbal	3	75,00%	2	66,67%	4	100,00%	9	81,82%
Subjecte postverbal	1	25,00%	1	33,33%	0	0,00%	2	18,18%
Inergatiu								
Subjecte preverbal	0	-	0	-	0	-	0	-
Subjecte postverbal	0	-	0	-	0	-	0	-
Transitiu								
Subjecte preverbal	0	0,00%	1	25,00%	0	-	1	16,67%
Subjecte postverbal	2	100,00%	3	75,00%	0	-	5	83,33%

Taula 60a: Subjecte preverbal vs. subjecte postverbal en funció del tipus de verb en català infantil en oracions interrogatives parcials incloent els mots de *qu-* amb funció de subjecte.

Comparant les dades de les taules 39 (vegeu secció 4.3.1.), 59 i 60a, veiem que la preferència pels subjectes postverbals en oracions declaratives i en interrogatives totals es dona amb els verbs inacusatiu (63,22% i 76,92% respectivament) mentre que en oracions transitives s'opta majoritàriament pels subjectes preverbals (72,06% en oracions declaratives i 80% en interrogatives totals). En canvi, en les interrogatives parcials els

subjectes postverbals es troben majoritàriament amb els verbs transitius (83,33%) i en els verbs inacusatius s'opta principalment pels subjectes preverbals (81,82%). Aquest fet, però, és enganyós tal i com ha estat exposat fins ara ja que aquests 9 subjectes preverbals amb verbs inacusatius són mots de *qu-* en funció de subjecte tal i com es veu a (73):

- (73)
a. Què ha passat?	(Pep, 1;11.6)
b. Què ha passat? [= mira el seu voltant]	(Pep, 1;11.6)
c. Què deu passar?	(Pep, 2;4.4)
d. Què hi ha aquí darrera?
[% "que hi ha aquí radera", assenyala la camera]	(Àlvar 2;6.25)
e. I què passa?
[% agafa un tractor de joguina i ho apropa a la construcció]	(Àlvar 3;0.13)
f. Qui hi ha? [% "i aaa"]	(Laura 2;2.5)
g. Què falta?	(Laura 2;11.17)
h. Què hi ha? [% "que ha"]	(Laura 2;11.17)
i. Qui ve [/?] ve? [= surt a la terrassa]	(Laura 3;0.2)

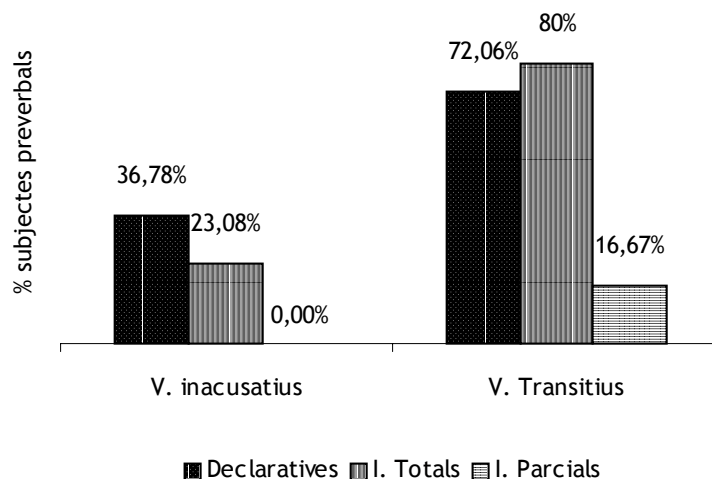
Per tant, tal i com hem fet en el punt 6.1.2., presentarem de nou la taula 60a excloent les preguntes parcials en les que el mot de *qu-* realitza la funció de subjecte.

	Pep		Àlvar		Laura		Total	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Inacusatius								
Subjecte preverbal	0	0,00%	0	0,00%	0	-	0	0,00%
Subjecte postverbal	1	100,00%	1	100,00%	0	-	2	100,00%
Inergatius								
Subjecte preverbal	0	-	0	-	0	-	0	-
Subjecte postverbal	0	-	0	-	0	-	0	-
Transitius								
Subjecte preverbal	0	0,00%	1	25,00%	0	-	1	16,67%
Subjecte postverbal	2	100,00%	3	75,00%	0	-	5	83,33%

Taula 60b: Subjecte preverbal vs. subjecte postverbal en funció del tipus de verb en català infantil en oracions interrogatives parcials excloent els mots de *qu-* amb funció de subjecte.

Si ara comparem a nivell estadístic la distribució de subjecte amb els verbs transitius trobem que la diferència entre oracions interrogatives totals i parcials (no de subjecte) és rellevant estadísticament (khi quadrat 4,412; valor-p = 0,0357) mentre que no ho és entre oracions interrogatives totals i declaratives (khi quadrat 0,152; valor-p = 0,6966). Tenint en compte només els verbs inacusatius, la diferència entre oracions interrogatives totals i

oracions interrogatives parcials (no de subjecte) no és rellevant a nivell estadístic (khi quadrat 0,577; valor-p = 0,4475) igual que tampoc ho és entre oracions declaratives i interrogatives totals (khi quadrat 0,998; valor-p = 0,3202). Això queda resumit en el següent gràfic.

Gràfic 12: Subjectes preverbal en funció del tipus de verb i la modalitat oracional en català infantil

A partir d'aquestes dades podem dir que, ja des d'una etapa molt primerenca de l'adquisició de la llengua, els nens catalans s'adonen que la distribució del subjecte en oracions interrogatives totals es correspon amb el de les oracions declaratives i que el pes de la interrogació en aquest tipus d'oracions recau exclusivament en l'entonació. En canvi, la posició del subjecte en oracions interrogatives parcials segueix uns patrons totalment diferents al de les oracions declaratives i interrogatives totals. A la secció 6.3. aprofundirem una mica més en aquesta qüestió.

6.3. Interrogatives parcials: inversió de subjecte obligatòria

6.3.1. Antecedents en adquisició

Basant-nos principalment en un quadre resum que presenten Ambridge et al. (2006), farem un breu repàs a la bibliografia prèvia sobre la inversió obligatòria en preguntes parcials tant

en llengües d'ordre més estricta (anglès) com en llengües d'ordre més lliure (com l'italià, el castellà, el portuguès o el català). Els estudis que s'han fet per a l'anglès (Klima i Bellugi (1966); Brown (1968); Bloom, Merkin i Wooten, (1982); Erreich (1984); Radford (1990)) han assenyalat que l'adquisició de les partícules interrogatives transcorre en tres fases: en la primera els nens col·loquen la partícula interrogativa al principi però ometen l'auxiliar; en una segona fase deixen d'ometre l'auxiliar però no fan la inversió amb el subjecte de manera sistemàtica; finalment acaben produint oracions interrogatives parcials igual que ho fan els adults, és a dir, amb auxiliar i inversió de subjecte.

Tot i que els estudis sobre l'anglès infantil són coincidents a l'hora de trobar errors d'inversió verb-subjecte, n'assenyalen com a motiu causes diverses. Bellugi (1971) estudia el corpus de l'Adam (Brown 1973) i troba que els errors d'inversió són percentualment més alts en les preguntes parcials que totals i que també es donen més en les preguntes amb verb negatiu que positiu. Això queda resumit a la taula (61).

	Oracions afirmatives		Oracions negatives	
	n	%	n	%
Interrogativa total	8	95,57%	0	100,00%
Interrogativa parcial	34	33,33%	16	76,19%

Taula 61: Errors d'inversió en anglès infantil. Bellugi (1971)

En aquest mateix treball, Bellugi fa una tasca experimental on demana als nens que repeteixin de manera directa preguntes que l'experimentador formula de manera indirecta (per exemple "Pregunta a la senyora perquè no pot seure" (*Ask the Old Lady why she can't sit down*)). L'experiment consisteix en fer formular als nens 10 preguntes amb el verb en afirmatiu i de 10 amb el verb en negatiu, els nens realitzen la inversió sempre amb el verb en positiu i mai amb el verb en negatiu.

En l'estudi longitudinal d'un nen anglès també, Labov i Labov (1978) observen que aquest fa la inversió sempre de manera correcta en interrogatives totals però que no la fa sempre en preguntes parcials. Coincidint amb les dades de l'experiment de Bellugi (1971), Erreich (1984) troba en el l'estudi d'un corpus de 18 nens anglesos (entre 2;5 i 3 anys) que no es

produeix cap inversió de subjecte quan els nens formulen una pregunta amb el verb en negatiu. En canvi, a diferència de les dades del corpus de Bellugi (1971) i Labov i Labov (1978), Erreich (1984) troba un percentatge més alt de subjectes invertits en preguntes parcials (69%) que en preguntes totals (49%).

Stromswold (1990) analitza un corpus de 14 nens anglesos en un període força llarg: entre 0;11-2;10 (franja d'edats inicials) i 5;11-7;10 (franja d'edats finals). En aquest estudi troba errors d'inversió amb tots els mots de *qu-* (excepte “qui” *-who-*) i amb tots els auxiliars, tant en preguntes *qu-* com en interrogatives totals. Coincidint amb Bellugi (1971), Erreich (1984) també troba que els nens cometien més errors en preguntes amb un verb auxiliar en forma negativa (28,7%) que positiva (6,6%).

Els treballs per a l'anglès de Guasti et al. (1995), Rowland i Pine (2000), Rowland et al. (2005) i Ambridge et al. (2006) entre d'altres, troben també percentatges significatius d'errors d'inversió de subjecte en oracions interrogatives.

En canvi, la bibliografia sobre l'adquisició de les interrogatives parcials en llengües de subjecte nul coincideix en no trobar errors en la inversió de subjecte. En l'estudi que fa Guasti (1996, 2000) de tres nens italians no hi troba cap error d'inversió de subjecte en oracions interrogatives parcials, no obstant això sí que troba tres oracions amb els subjecte no invertit però aquests apareixen darrera la partícula interrogativa *per què?* que permet la no-inversió de subjecte en gramàtica adulta tant en italià, com en català (com veurem en el punt 6.3.2.).

Grinstead (2001) estudia el corpus de 4 nens catalans i tampoc hi troba cap error d'inversió. De les 37 oracions interrogatives parcials amb subjecte explícit que analitza, troba que o bé fan la inversió de subjecte, com a (74a), o bé disloquen el subjecte al marge esquerre de l'oració com ja hem explicat al punt 5.1.2.2. que pot passar en català (vegeu-ne un exemple de Grinstead (2001) a (74b)).

- (74) a. On està la groga? (Gisela, 2;8.0)
 b. Papa on és? (Guillem, 2;11.25)

L'estudi de Serrat i Capdevila (2001) per al català i el castellà infantil coincideixen amb Guasti (1996, 2000) i Grinstead (2001) en no trobar cap error d'inversió en preguntes parcials no de subjecte. D'altra banda, el treball de Soares (2003) sobre el portuguès infantil només deixa constància d'un error d'inversió de subjecte que ocorre dues vegades en el mateix fitxer, vegeu (75), entre les 501 oracions interrogatives parcials que estudia.

- (75) *O que tu tens aqui na mala?* (Sandra, 2;6.3)
 Què tu tenir 2a-sing. aquí a la bossa?
 'Què tens a la bossa?'

A l'igual que Grinstead (2001), Soares (2003) troba que els nens realitzen el subjecte tant en posició postverbal (76a) com dislocat a l'esquerra (76b).

- (76) a. *Como é que se chama isto?* (Carlota, 3;6.24)
 Com ser 3a-sing. que es-clític dir 3a-sing. això?
 'Com es diu això?'
 b. *O gat(o) o(nde)(es)tá??* (Marta, 1;10.4)
 El gat on estar 3a-sing.?
 'El gat on està?'

Tot seguit, a la secció 6.3.2. analitzarem els nostres resultats per al català infantil.

6.3.2. Resultats en català infantil

Tal i com ja hem esmentat a la secció 6.2. les oracions interrogatives parcials en català adult es caracteritzen per una inversió obligatòria del subjecte. Això és cert per la majoria de mots de *qu-* (77a-e) tot i que el *per què* n'és una excepció (78).

- (77) a. Què menja en Pere?
 *Què en Pere menja?
 b. Qui ha vist la Rosa?
 *Qui la Rosa ha vist?

- (78) c. On viu l'Albert?
 *On l'Albert viu?
 d. Quan arribarà la Magda?
 *Quan la Magda arribarà?
 e. Com neda en Xavier?
 *Com en Xavier neda?
 Per què fa això la Josepa?
 Per què la Josepa fa això?

A més, com ja hem explicat al punt 5.1.2.2. i ja hem vist a l'exemple (74b) de Grinstead (2001), en català també podem trobar subjectes dislocats a l'esquerra, vegeu-ne alguns exemples a (79a-f).

- (79) a. En Pere què menja?
 b. La Rosa qui ha vist?
 c. L'Albert on viu?
 d. La Magda quan arribarà?
 e. En Xavier com neda?
 f. La Josepa per què fa això?

És d'esperar, doncs, que el patró sintàctic de les oracions interrogatives parcials tingui gairebé sempre l'estructura VS (excepte quan el subjecte està realitzat per un mot de *qu-* o quan està dislocat com a (79)). Hem presentat les dades de subjectes preverbals i postverbals en interrogatives parcials a la taula 60a-b -secció 6.2-. A la taula 62 presentem, de nou, aquestes dades però tenint en compte una de les variables que hem vist que s'han tingut en compte per a l'anglès i que podria ser extrapolada al català (la distribució del subjecte en funció dels diferents mots de *qu-*). No presentem el creuament de la posició del subjecte amb la negació perquè hem trobat que de les 115 oracions interrogatives parcials no n'hi ha cap de negativa.

	Qui?		Què?		On?		Quan?		Com?		Per què?	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Subjecte preverbal (tots)	5	100,00%	13	39,39%	4	21,05%	0	-	0	-	0	-
Subj. preverbal realitzat per un mot de <i>qu-</i>	5		12		0							
Subjecte postverbal	0	0,00%	20	60,61%	15	78,95%	0	-	0	-	0	- ³³

Taula 62: La posició del subjecte en català infantil en coexistència amb els mots de *qu-*

Els 35 subjectes postverbals que apareixen en les oracions no suposen cap mena de problema ja que és en posició postverbal on esperem trobar-los. Dels 22 subjectes preverbals, veiem que la majoria (un 77,27%) estan realitzats per mots de *qu-* i els altres 5 són, tal i com ja havien trobat Grinstead (2001) i Soares (2003), subjectes dislocats a l'esquerra tal i com es veu a (80).

- (80) La flauta on és? [% "a tafant on és"] (Àlvar, 2;2.28)
 La ràdio on és? (Àlvar, 2;5.13)
 El Ferran on és? (Àlvar, 2;5.13)
 Tu què tens? (Àlvar 2;6.25)
 El Ferran on és? (Àlvar 2;6.25)

El que es desprèn de les dades és, doncs, que els nens catalano-parlants saben, des d'un principi, que el desplaçament d'un mot de *qu-* a l'esquerra impedeix la pujada del subjecte excepte si aquest va a parar a tòpic. Aquests subjectes, doncs, no entren en conflicte amb el Requeriment Universal de Fase (Wexler 2004) ja que van a una posició semànticament diferenciada.

Els nostres resultats coincideixen, doncs, amb Guasti (1996, 2000), Grinstead (2001), Serrat i Capdevila (2001) i Soares (2003) en no trobar errors d'inversió en oracions interrogatives parcials en llengües de subjecte nul fet que contrasta amb les gramàtiques infantils de llengües que no són de subjecte nul, com hem vist al punt 6.3.1.

³³ Els nens produeixen oracions amb *quan*, *com* i *per què* però totes les oracions produïdes amb aquests mots *qu-* tenen subjecte nul.

7. Conclusions

L'estudi de l'adquisició d'una llengua sempre ens aporta dades reveladores no només sobre el propi fet de l'adquisició sinó sobre el funcionament d'aquella llengua en particular i del llenguatge en general. En aquest sentit les diverses conclusions a les que hem arribat al llarg d'aquest treball corroboren teories prèvies o plantegen noves qüestions per resoldre.

L'anàlisi de la distribució del subjecte explícit i nul en català infantil ens ha permès aportar noves dades a la constatació que ja havia fet Valian (1991) que els subjectes nuls de les gramàtiques infantils de les llengües que no són de subjecte nul difereixen dels de les llengües de subjecte nul. Les diferències no només són percentuals (el nombre de subjectes nuls en les llengües de subjecte nul és molt més elevat que en les llengües que no són de subjecte nul), sinó que també el tipus de subjectes realitzats són diferents (el nombre de subjectes explícits realitzats per un pronom personal en català és molt baix si el comparem amb el de llengües com l'anglès).

Les nostres dades també aporten evidència suficient per contradir la hipòtesi de Grinstead (2004) segons la qual en les llengües de subjecte nul es dona una etapa sense subjectes. Tot i que hem trobat una primera etapa amb un nombre més elevat de subjectes nuls, les dades no ens permeten sostenir que hi hagi una etapa sense subjectes explícits.

Una aportació original d'aquest treball és que la comparació dels resultats del català infantil amb els dels adults pel que fa a l'ús del subjecte explícit, cosa que ens han permès veure que des de molt aviat, a partir d'una MLU de 2,5, els nens fan servir el subjecte explícit amb uns percentatges molt similars als dels adults.

Pel que fa a la distribució d'aquests subjectes explícits, hem trobat que en una primera etapa els nens manifesten una preferència pels subjectes postverbals amb totes les classes verbals i que, a partir de la segona etapa, aquesta preferència pels subjectes postverbals queda reduïda als subjectes que acompanyen els verbs inacusatius.

A diferència del que hem trobat amb la distribució del subjecte explícit, la comparació de la distribució del subjecte preverbal-postverbal en gramàtiques infantils i adultes ens dona unes diferències que no sabem a què atribuir. Tot i aquestes diferències hem constatat que tant nens com adults mostren una preferència per l'ordre SVO i que no produeixen oracions malformades en català (VSO). Aquests resultats, però, no entren en contradicció amb el fet que l'ordre VOS pugui ser considerat l'ordre canònic del català. Malgrat la preferència pel subjecte postverbal que mostren els infants en una primera etapa els infants, la variabilitat entre individus pel que fa aquest ús no ens permet argumentar que la posició postverbal del subjecte és la preferida pels infants.

Hem vist també que el percentatge de subjectes explícits i nuls en oracions interrogatives s'assembla al de les declaratives tant en oracions interrogatives totals com parcials. Les nostres dades ens han servit també per constatar que la distribució del subjecte en les oracions interrogatives totals coincideix amb el de les oracions declaratives i difereix del de les oracions interrogatives parcials. Així doncs, la inversió obligatòria de subjecte que caracteritza les oracions interrogatives parcials en català adult - i amb la que els infants no cometem cap error - s'associa des d'un primer estadi de l'adquisició del llenguatge al desplaçament del mot de *qu-* i, en cap cas, a la modalitat interrogativa ja que en les oracions interrogatives totals (on el subjecte pot aparèixer tant en posició preverbal com postverbal) els infants opten per fer una distribució més similar a la de les oracions declaratives que a la de les interrogatives parcials.

Finalment hem deixat algunes qüestions obertes per la recerca futura. D'una banda, pot ser escaient observar si la caiguda del subjecte pot estar lligada d'alguna manera a factors de complexitat oracional (com pot ser la negació). També seria interessant fer un estudi de les oracions passives en català infantil per mirar si hi trobem un comportament singular tal i com ha passat amb els verbs inacusatius, seguint les prediccions del Requeriment Universal de Fase (Wexler (2004)). Pel que fa a l'estudi de les interrogatives queda, com és obvi, ampliar el corpus d'estudi al català adult per poder-ne comparar els resultats amb els dels infants.

8. Bibliografia

- AGUADO OREA, J. i J. M. PINE (2002) 'There is no evidence for a 'no overt subject' stage in early child Spanish: A note on Grinstead (2000).' *Journal of Child Language*, 29, pàgs. 865–874.
- ALEXIADOU, Artemis i Elena ANAGNOSTOPOULOU (1998). "Parametrizing Agr: word order, verb- movement and EPP-checking." *Natural Language and Linguistic Theory*, 16.3, pàgs. 491-539.
- AMBRIDGE, Ben; Caroline F. ROWLAND; Anna L. THEAKSTON i Michael TOMASELLO (2006). "Comparing different accounts of inversion errors in children's non-subject wh-questions: 'What experimental data can tell us?'. " *Journal of Child Language*, 33, Cambridge University Press. Pàgs. 519-57.
- AUSTIN, Jennifer, María BLUME, Barbara LUST, Zelmira NÚÑEZ DEL PRADO, David PARKINSON i Reyna PROMAN (1996). "Current challenges to the parameter-setting paradigm: The de subjecte nul parameter". Dins de: C. Koster i F. Wijnen (eds.), 1996. Pàgs. 5-22.
- BABYONYSHEV, M.; J. GANGER, D. PESETSKY i K. WEXLER (2001). "The maturation of grammatical principles: Evidence from Russian Unaccusatives." *Linguistic Inquiry*, 32.1, pàgs. 1–44.
- BARBOSA, Pilar (2001). "On inversion in wh-questions in Romance." Dins de: A. Hulk & J-Y Pollock (eds.), *Subject Inversion and the Theory of Universal Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- BEL GAYA, Aurora. (2001). *Teoria lingüística i adquisició del llenguatge*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- BEL GAYA, Aurora. (2003). "The syntax of subjects in the acquisition of Spanish and Catalan." *Probus: International journal of Latin and Romance Linguistics*. 15, pàgs. 1-26.
- BEL GAYA, Aurora i Elisa ROSADO. (2006). "On some assymetries in the acquisition of number marking in Catalan and Spanish". *GLOW Workshop on the Acquisition of the Syntax and Semantics of Number*, Barcelona.
- BELLETTI, Adriana (1988). "The case of unaccusatives." *Linguistic Inquiry*, 19.1, pàgs. 1-34.

- BELLETI, Adriana i Luigi RIZZI (1987). “Los verbos psicológicos y la teoría temática”, dins de DEMONTE V. i M. FERNÁNDEZ LAGUNILLA (ed.) *Sintaxis de las lenguas románicas*. Madrid: El Arquero.
- BELLUGI, U. (1971). “Simplification in children’s language”. Dins de: R. Huxley i E. Ingram (eds.), *Language acquisition :models and methods*. Nova York: Academic Press.
- BLOOM, L. (1970). *Language Development: Form and Function in Emerging Grammars*. Cambridge (Mass): MIT Press.
- BLOOM, L.; S. MERKIN i J. WOOTTEN (1982). “Wh- questions: linguistic factors that contribute to the sequence of acquisition.” *Child Development*, 53, pàgs. 1084-92.
- BLOOM, P. (1990). “Subjectless Sentences in Child Language”. *Linguistic Inquiry*, 21, pàgs. 491-504.
- BORER, H. & K. WEXLER (1987) ‘The maturation of syntax’. Dins de: T. Roeper i E. Williams (eds.), *Parameters in Language Acquisition*, Reidel, Dordrecht.
- BRAINE, M. (1973). “Three Suggestions Regarding Grammatical Analyses of Children’s Language.” Dins de: C. Ferguson i D. Slobin (eds.), 1973.
- BROWN, R. (1968). “The development of wh- questions in child speech.” *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 7, pàgs. 277-290.
- BROWN, R. (1973). *A First Language. The Early Stages*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- BROWN, R.; C. CAZDEN i U. BELLUGI (1973). “The Child’s Grammar from I to III.” Dins de: C. Ferguson i D. Slobin (eds.), 1973.
- BURZIO, Luigi (1986). *Italian Syntax: A Government-Binding Approach*. Dordrecht: Reidel.
- CASANOVA SEUMA, Lourdes (1998). “Un estudi tipològic del català col·loquial.” *Sintagma*, 10.
- CASANOVA SEUMA, Lourdes (1999). “El sujeto en el catalán coloquial”. *Revista Española de Lingüística*. 29, 1.
- CASIELLES, E., J. ANDRUSKI, S. KIM, G. NATHAN i R. WORK (2005) ‘Syntactic and discourse features of subjects in child Spanish: Evidence from Spanish/English bilingual acquisition’. *Boston University Conference on Language Development*, Boston.

- CHOMSKY, Noam (1981). *Lectures on government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- CHOMSKY, Noam (1999). "Derivation by phase". Ms., MIT. Publicat dins de: M. Kenstowicz (ed.), *Ken Hale: a Life in Language*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- CLAHSSEN, H.; C. KURSAWE i M. PENKE (1996). "Introducing CP: wh-questions and subordinate clauses in German child language". Dins de: C. Koster i F. Wijnen (eds.), 1996. Pàgs. 5-22.
- COTE, Sharon (1996). *Grammatical and Discourse Properties of Null Arguments in English*. Tesi doctoral, University of Pennsylvania.
- CRISMA, P. (1992). "On the Acquisition of Wh Questions in French", *GenGenP* 0, pàgs. 115-122.
- ERREICH, A. (1984). "Learning how to ask :patterns of inversion in yes –no and wh-questions." Dins de: *Journal of Child Language*, 11, pàgs. 592-7.
- FERGUSON, C. i D. SLOBIN (eds.) (1973). *Studies in Child Language Development*. Nova York: Holt, Rinehart and Winston.
- FRIEDEMANN, M.A. i L. RIZZI, (eds). *The Acquisition of Syntax*. London: Longman.
- GAROLERA, N. (1978). *L'ordre dels mots: estat de la qüestió*. Tesi de llicenciatura. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- GOODALL, Grant (1993). "SPEC of IP and SPEC of CP in Spanish wh-questions." Dins de: W. J. Ashby, M. Mithun, G. Perissinotto i E. Raposo(eds.), *Linguistic Perspectives on the Romance Languages: Selected Papers from the XXI Linguistic Symposium on Romance Languages*. Amsterdam: John Benjamins Publishing. Pàgs. 199-209.
- GORDISHEVSKY, G. i S. AVRUTIN (2003). "Subject and Object Omissions in Child". Dins de: *Russian. Proceedings of IATL 19*.
- GORDISHEVSKY, G. i J. SCHAEFFER (2002). "On Null Subjects in Child Russian." Dins de: Y. Otsu (ed.), *The Proceedings of the Third Tokyo Conference on Psycholinguistics*. Hituzi Syobo, Tokyo.
- GRINSTEAD, John (1998). *Subjects, Sentential Negation and Imperatives in Child Spanish and Catalan*. Tesi doctoral, UCLA.
- GRINSTEAD, John (2000). "Case, inflection and subject licensing in child Catalan and Spanish." *Journal of Child Language*, 27-19, pàgs. 119-155.

- GRINSTEAD, John (2001). "Wh- movement in child Catalan." Dins de: *Issues in Applied Linguistics* 12, pàgs. 5-28.
- GRINSTEAD, John (2004). "Subjects and interface delay in child Spanish and Catalan". *Language*, 80-1, pàgs. 40-72.
- GRUBER, J.S. (1967). "Topicalisation in child language". *Foundations of language*, 3, pàgs. 37-65
- GUASTI, Maria Teresa (1996). "The acquisition of Italian interrogatives". Dins de: H. Clahsen (ed.), *Generative Perspectives On Language Acquisition*. Amsterdam: John Benjamins.
- GUASTI, Maria Teresa (2000). "An excursion into interrogatives in early English and Italian." Dins de: M.A. Friedeman & L. Rizzi (eds), (2000). pàgs 105-128.
- GUASTI, M. T.; R. THORNTON i K. WEXLER (1995). "Negation in children's questions: the case of English". *Proceedings of the 19th Annual Boston University Conference on Language Development*, 228-39.
- HAEGEMAN, L. (1990). "Understood Subjects in English Diaries". *Multilingua* 9, pàgs. 157-199.
- HAEGEMAN, L. (1995). "Root Infinitives, Tense and Truncated Structures in Dutch." Dins de: *Language Acquisition*, 4, pàgs. 205-255.
- HAEGEMAN, L. (1996). "Root Infinitives and Initial Null Subjects in Early Dutch", *GALA Proceedings*, 1996, pàgs. 239-250.
- HAMANN, C. (2000) "The Acquisition of Constituent Questions and the Requirements of Interpretation." Dins de: M.A. Friedeman & L. Rizzi (eds), (2000).
- HAMANN, C.; L. RIZZI i U. FRAUENFELDER (1996). "On the Acquisition of Subject and Object Clitics in French". Dins de H. Clahsen (ed.), *Generative Perspectives on Language Acquisition*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- HAMANN, C i K. PLUNKETT (1997) "Subject Omission in Child Danish". Dins de: *BUCLD* 21, pàgs. 220-231.
- HAMANN, C i K. PLUNKETT (1998) "Subjectless Sentences in Child Danish". *Cognition*, 69, pàgs. 35-72.
- HERNANZ, Ma. Lluïsa i BRUCART, José Ma. (1987). *La Sintaxis: I. Principios teóricos. La oración simple*. Barcelona: Crítica.

- HYAMS, N. (1986). *Language Acquisition and the Theory of Parameters*. Dordrecht, Reidel.
- HYAMS, Nina i Ken WEXLER (1993). "On the Grammatical Basis of Null Subjects in Child Language." *Linguistic Inquiry*, 24.3, pàgs. 421-459
- JAEGLI, O. i K. SAFIR, eds. (1989). *The Null Subject Parameter*, Kluwer, Dordrecht.
- JAKUBOWICZ, C.; N. MÜLLER; O-K. KANG; B. RIEMER i C. RIGAUT (1996). "On the acquisition of the pronominal system in French and German." *BUCLD 20*, pàgs. 374–385. Somerville: Cascadilla Press.
- KAMPERS-MANHE, Brigitte(1998). "Je veux que parte Paul :a neglected construction." Dins de: A. Schegler *et al.*(eds.), *Romance Linguistics :theoretical perspectives*. Amsterdam: J. Benjamins.
- KAYNE R.S. i J.Y. POLLOCK (2001). "New Thoughts on Stylistic Inversion". Dins de: A. Hulk & J-Y Pollock (eds.), *Subject Inversion and the Theory of Universal Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- KLIMA, E. & BELLUGUI, U. (1966). "Syntactic regularities in the speech of children." Dins de: J. Lyons i R. J. Wales (Eds.), *Psycholinguistics Papers*. Edinburg: Edinburg University Press. Pàgs. 183-219.
- KOOPMAN, Hilda i D. SPORTICHE (1988). *Subjects*, ms., UCLA.
- KOOPMAN, Hilda i D. SPORTICHE (1991). "The Position of Subjects." *Lingua*, 85.
- KOSTER, C. i F. WIJNEN (1996). *Proceedings of the Groningen Assembly on Language Acquisition held at the University of Groningen, 7–9 September 1995*. Groningen: Centre for Language and Cognition.
- LABOV, W. i T. LABOV (1978). "Learning the syntax of questions". Dins de: R.Campbell i P.Smith (eds.), *Recent advances in the psychology of language*. Nova York: Plenum Press.
- LEE, H. i K. WEXLER (2001). "Nominative case omission and unaccusatives in Korean Acquisition." Dins de: J. Ree (ed.), *The Proceedings of the International Conference on Korean Linguistics*. Praga, pàgs. 263-279.
- LEVIN, Beth i Malka RAPPAPORT HOVAV (1995). *Unaccusativity: At the Syntax-Lexical Semantic Interface*. Cambridge, Mass: MIT.
- LEVOW, G. (1995). "Tense and Subject Position in Interrogatives and Negatives in Child French", *MITWP* 26.

- LIGHTBOWN, P. (1977) *Constituency and Variation in the Acquisition of French*. Tesi doctoral, Columbia University.
- LORUSSO, Paolo. (2005). *The Development Of Vp Features "An Analysis Of The Acquisition Of Child Italian"*. UAB: Treball de recerca.
- LORUSSO, P.; C. CAPRIN & M. T. GUASTI (2005). "Overt subject distribution in early Italian children". *Boston University Conference on Language Development*, Boston.
- LYCZKOWSKI, D. (1999) *Adquiéretelo: On the Acquisition of Pronominal Object Clitics in Spanish*. BA thesis, Harvard College.
- MARANDIN, Jean-Marie (2001). "Unaccusative inversion in French." Dins de: Y. D'Hulst, J. Rooryck i J. Schrotten (eds.), *Going Romance 1999 :selected papers*. Amsterdam: John Benjamins.
- McNEIL, D. (1966). "Developmental Psycholinguistics". Dins de: F. Smith & G. A. Miller (eds.) *The genesis of language. A psycholinguistic approach*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, pàgs. 15-84.
- MENYUK, P. (1969). *Sentences children use*. Cambridge: MIT Press.
- MIYAMOTO, E.; K. WEXLER; T. AIKAWA i S. MIYAGAWA (1999). "Case-dropping and unaccusatives in Japanese acquisition". Dins de: *Proceedings. Boston University Conference on Language Acquisition*.
- MORGAN, J. 1973. "Sentence fragments and the notion 'sentence' ". Dins de: B. Kachru et al. (eds.), *Issues in linguistics; Papers in honor of Henry and Renee Kahane*, University of Illinois Press.
- MÜLLER, N. i A. HULK (2001). 'Crosslinguistic influence in bilingual language acquisition: Italian and French as recipient languages'. *Bilingualism: Language and Cognition*, 4-1.
- OJEA, Ana (2001). "El desarrollo sintáctico en la adquisición de la primera lengua: análisis de la etapa telgráfica de un sujeto monolingüe español." *Revista Española de Lingüística*, 31-2, pàgs. 413-430.
- ORDÓÑEZ, Francisco (1997). *Word order and clausal structure in Spanish and other Romance languages*. Nova York: Tesi doctoral, CUNY Graduate Center.
- ORDÓÑEZ, Francisco (per aparèixer). "Observacions sobre la posició dels subjectes postverbals en català i castellà." Dins de G. Rigau i M.L. Hernanz (eds.), *Caplletra*.

- ORDÓÑEZ, Francisco i Esthela TREVIÑO (1999). "Left dislocated subjects and the pro-drop parameter: A case study of Spanish". *Lingua*, 107, pàgs. 39–68.
- PARADIS, J. i S. NAVARRO (2003). "Subject realization and cross-linguistic interference in the bilingual acquisition of Spanish and English: what is the role of input?", *Journal of Child Language* 30, pàgs. 1-23.
- PAYRATÓ, Lluís. (1990). *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Universitat de València.
- PERLMUTTER, David M. (1978). "Impersonal passives and the Unaccusative Hypothesis." Dins de: *Proceedings of the 4th Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. Berkeley, CA: Berkeley Linguistic Society, University of California. Pàgs. 157-189.
- PESETSKY, David i Esther TORREGO (2001), Tense-to-C Movement. Causes and Consequences. Dins de: Michael Kenstowicz (ed.), *Ken Hale. A Life in Linguistics*. Cambridge: The MIT Press.
- PIERCE, Amy (1989). *On the emergence of syntax: A crosslinguistic study*. Tesi doctoral. Cambridge, MA: MIT.
- PIERCE, A. (1992) 'The acquisition of passives in Spanish and the question of A-chain maturation'. *Language Acquisition*, 2.1, pàgs. 55–81.
- POEPEL, David i K. WEXLER, (1993). "The Full Competence Hypothesis of Clause Structure in Early German". *Language* 69, nº. 1 (1993), pàgs. 1-33.
- PRAT SALA, Mercè (1997). *The Production of Different Word Orders: A Psycholinguistic and Developmental Approach*. Edinburg: Tesi doctoral, University of Edinburgh.
- PRAT-SALA, Mercè i U. HAHN (2006). "The relationship between comprehension and production in word order acquisition: evidence from Catalan". Ms., University of Winchester.
- RADFORD, A. (1990). *Syntactic theory and the acquisition of English syntax: the nature of early child grammars of English*. Oxford: Basil Blackwell.
- RAMOS, Joan-Rafael (2002). "El SV II: La predicació verbal no obligatòria." Dins de: J. Solà et al. (2002).
- RIZZI, Luigi (1982). *Issues in Italian Syntax*. Dordrecht: Foris Publications.

- RIZZI, Luigi (1992). "Early Null Subjects and Root Null Subjects", *GenGenP* 1992. Publicat dins de T. Hoekstra & B. Schwartz (eds.), *Language Acquisition Studies in Generative Grammar*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- RIZZI, Luigi (1996). "Residual verb second and the *Wh*-Criterion." Dins de: A. i L. Rizzi (eds.), *Parameters and Functional Heads: Essays in Comparative Syntax*. Oxford: Oxford University Press.
- RIZZI, Luigi (1997). 'The fine structure of the left periphery'. Dins de: L. Haegeman (ed.) *Elements of Grammar*. Dordrecht: Kluwer.
- RIZZI, Luigi (2000). "Remarks on Early Null Subjects." Dins de: M.A. Friedeman & L. Rizzi (eds), (2000), pàgs. 84-104.
- RIZZI, Luigi (2002). *On the Grammatical Basis of Language Development: A Case Study*. Treball no publicat. Universitat de Sienna.
- RIZZI, Luigi (2004). *On the form of chains: Criterial positions and ECP effects*. Treball no publicat. Universitat de Sienna.
- ROSEN, Carol (1984). "The interface between semantic roles and initial grammatical relations." Dins de: D. Permuter i C. Rosen (eds.), *Studies in Relational Grammar 2*. Chicago: University of Chicago Press. Pàgs. , 38-77.
- ROSSELLÓ, Joana (1986). *Gramàtica, configuracions i referència: per una alternativa del pro-drop romànic*. Barcelona: Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.
- ROSSELLÓ, Joana (2000). "A Minimalist Approach to the Null Subject Parameter", dins de *CatWPL*, 8.
- ROSSELLÓ, Joana (2002). "El SV I: Verbs i arguments verbals." Dins de: J. Solà et al. (eds.), 2002.
- ROWLAND, C. F. i J. M. PINE (2000). "Subject-auxiliary inversion errors and wh-question acquisition: what children do know?" *Journal of Child Language*, 27, pàgs. 157-181.
- ROWLAND, C. F.; J. M. PINE; E. V. M. LIEVEN i A. L. THEAKSTON (2005). "The incidence of error in young children's Wh- questions." *Journal of Speech Language and Hearing Research*, 48, pàgs. 384-404.
- SCHAEFFER, J. (2000). *The Acquisition of Direct Object Scrambling and Clitic Placement*. Amsterdam/Filadèlfia: John Benjamins.

- SERRAT, Elisabet i Montserrat CAPDEVILA (2001). "La adquisición de la interrogación: Las interrogativas parciales en catalán y castellano." *Infancia y Aprendizaje*, 93, pàgs.
- SERRATRICE, Ludovica (2005). "The role of discourse pragmatics in the acquisition of subjects in Italian." *Applied Psycholinguistics*, 26.
- SOARES, Carla (2003). "The C-domain and the acquisition of European Portuguese: The case of wh-questions." *Probus* 15, 147-176.
- SOLÀ, Joan; Maria Rosa LLORET; Joan MASCARÓ i Manuel PÉREZ SALDANYA (eds.), (2002). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.
- STROMSWOLD, Karin (1990). *Learnability and the Acquisition of Auxiliaries*. Tesi doctoral, MIT.
- SUÑER, Margarita (1994). "V-movement and the licensing of argumental wh-phrases in Spanish." *Natural Language and Linguistic Theory*, 12, pàgs. 335-372.
- TORREGO, Esther (1984). "On inversion in Spanish and some of its effects." *Linguistic Inquiry*, 15, pàgs. 103-129.
- VALIAN, Virginia (1991). "Syntactic subjects in the early speech of American and Italian children." *Cognition*, 40, pàgs. 21-81.
- VALIAN Virginia i Zena EISENBERG, Z. (1996). "The development of syntactic subjects in Portuguese-speaking children." *Journal of Child Language*, 23, pàgs. 103-128
- VALLDUVÍ, Enric (1993). "Catalan as VOS: Evidence from Information packaging", dins d'ASHBY, William J. et al. (ed.) *Linguistic perspectives on the Romance Languages*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- VALLDUVÍ, Enric (2002). "L'oració com a unitat informativa." Dins de: J. Solà et al., 2002.
- WEXLER, Ken (1998). "Very early parameter setting and the unique checking constraint: A new explanation of the optional infinitive stage." *Lingua*, 106, pàgs. 23-79.
- WEXLER, Kenneth (2004) 'Theory of phasal development: perfection in child grammar'. *MIT Working Papers in Linguistics* 48: 159-209.
- WEXLER, Kenneth; Anna GAVARRÓ i Vicenç TORRENS (2004). "Feature checking and object clitic omission in child Catalan and Spanish". Dins de: R. Bok-Bennema, B.

Hollebrandse, B. Kampers-Manhe i P. Sleeman (eds.). *Romance Languages and Linguistic Theory 2002*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.

- ZUBIZARRETA, Maria Luisa (1998). *Prosody, Focus, and Word Order*. Cambridge: MIT Press.
- ZUBIZARRETA, Maria Luisa (2001). "The constraint on preverbal subjects in Romance interrogatives: A minimality effect." Dins de: A. Hulk i J-Y Pollock (eds.), *Subject Inversion and the Theory of Universal Grammar*. Oxford: Oxford University Press.